

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

**Raport
z Wojewódzkiego Programu
Wyrównywania Szans Osób
Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich
Wykluczeniu Społecznemu Oraz Pomocy
w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania
Osób Niepełnosprawnych za 2014r.**

Kielce, 2015r.

Spis treści

1 Wstęp.....	2
2. Metodologia badania.....	4
3 Zmniejszanie zjawiska wykluczenia społecznego i dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami.....	7
3.1. Skala oraz dynamika zjawiska niepełnosprawności w województwie świętokrzyskim.....	7
3.2. Orzekanie o niepełnosprawności: Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności.....	9
3.3. Zakład Ubezpieczeń Społecznych.....	17
3.4. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.....	18
3.5. Przyczyny powstawania niepełnosprawności.....	19
4. Wsparcie inkluzji i funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami.....	23
4.1. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez samorządy: gminne.....	25
4.2. powiatowe.....	27
4.3. województwa	31
4.4. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.....	34
4.5. Zaplecze instytucjonalne dla osób z niepełnosprawnościami.....	36
4.6. Dostęp oraz działalność instytucji kulturalno – oświatowych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.....	40
5. Podnoszenie poziomu aktywności zawodowej oraz polityka równych szans osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.....	43
5.1. Poziom i struktura bezrobocia osób niepełnosprawnych.....	44
5.2. Zadania samorządów powiatowych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami	49
5.3. Zadania samorządu województwa z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.....	52
5.4. Zadania Oddziału Świętokrzyskiego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób Niepełnosprawnych.....	53
5.5. Chroniony rynek pracy.....	54
6. Rehabilitacja i profilaktyka medyczna osób z niepełnosprawnościami.....	55
6.1. Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny – pomocniczy.....	59
7 Podnoszenie poziomu wykształcenia efektem rozwoju i dostosowania systemu edukacji do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami.....	61
7.1. Wykształcenie osób z niepełnosprawnościami.....	62
7.2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniom z niepełnosprawnościami...64	
7.3. Sport i rekreacja ruchowa dla osób z niepełnosprawnościami.....	72
8. Współpraca i partnerstwo elementem systemu wsparcia środowiska osób z niepełnosprawnościami.....	73
9. Posumowanie.....	78

I. Wstęp

Jednym z głównych problemów współczesnych czasów jest zjawisko niepełnosprawności. Osoby z niepełnosprawnościami stanowią grupę zróżnicowaną pod względem stopnia i rodzaju niepełnosprawności, miejsca zamieszkania, wieku, wykształcenia, sytuacji na rynku pracy i innych cech społeczno – demograficznych. Z tego też względu nie ma jednej powszechnie uznanej definicji niepełnosprawności. Jedną z powszechnie stosowanych definicji jest sformułowana przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), która mówi, iż: „Osoba niepełnosprawna to osoba u której istotne uszkodzenia i obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powodują uniemożliwienie, utrudnienie lub ograniczenie sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie, biorąc pod uwagę takie czynniki jak płeć, wiek oraz czynniki zewnętrzne”.

Dlatego też w kreowaniu polityki wobec tej grupy koniecznym jest różnicowanie i indywidualizacja działań oraz pomocy przez instytucje różnych szczebli . Tym bardziej, iż osoby z niepełnosprawnościami są szczególnie narażone na dyskryminację i wykluczenie społeczne, gospodarcze i polityczne.

Cel polityki wobec osób z niepełnosprawnościami powinien charakteryzować się dwoma wymiarami: indywidualnym i społecznym. W wymiarze indywidualnym zakłada się pełną integrację społeczną osoby niepełnosprawnej poprzez zapewnienie praw i obowiązków związanych z wypełnianiem ról społecznych. Natomiast w wymiarze społecznym zakłada się budowanie społeczeństwa zintegrowanego, zwanego włączającym.¹

System zabezpieczenia społecznego jest szczególnie istotnym narzędziem w realizacji polityki społeczno-ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami. Jego zadaniem jest udzielanie świadczeń zapewniających poczucie bezpieczeństwa w wielu różnych sytuacjach życiowych, np. utraty zdrowia, zdarzenia losowego, nabycia niepełnosprawności.

Model zabezpieczenia społecznego osób z niepełnosprawnościami związany jest z funkcjonowaniem spójnego systemu świadczeń wobec tych osób. System ten powinien umożliwiać osobie z niepełnosprawnościami korzystanie z usług opiekuńczych, opieki medycznej, z rehabilitacji leczniczej oraz dofinansowania zakupu środków ortopedycznych i pomocowych.

¹ Lipski W. Dylematy integracji osób niepełnosprawnych, Katowice 2009.

System zabezpieczenia społecznego osób z niepełnosprawnościami obejmuje:

- ubezpieczenie społeczne,
- ubezpieczenie zdrowotne (w tym opiekę medyczną i rehabilitację medyczną),
- rehabilitację społeczną,
- rehabilitację zawodową wraz z systemem zatrudniania osób niepełnosprawnych,
- pomoc społeczną.²

Formułowanie regionalnej polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami stanowi ważne i obligatoryjne zadanie władz samorządowych. Zadania z dziedziny integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami w są realizowane przez organy samorządu terytorialnego w głównej mierze na szczeblu województwa, powiatu oraz gminy. To właśnie na poziomie samorządów następuje identyfikacja potrzeb mieszkańców, ocena ich skali oraz analiza możliwości rozwiązywania problemów wynikających z niepełnosprawności.

Aby móc efektywnie podejmować działania mające na celu zintegrowaną pomoc niepełnosprawnym należy w pierwszej kolejności zdiagnozować przyczyny narastania, występowania zjawiska niepełnosprawności, opracować program naprawczy, a następnie zaangażować struktury administracyjne i pozaadministracyjne w jego realizację.

Uchwałą Nr XLII//746/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 kwietnia 2014r. został przyjęty „Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020”.

Wdrażanie założeń Programu wymaga skoordynowania wielu działań do których należy zaliczyć monitoring czyli stały i systematyczny proces zbierania oraz analizowania wyselekcjonowanych danych ilościowych i jakościowych, który pozwala na opisanie aktualnego stanu realizacji Programu. Regularne, cykliczne przeprowadzanie monitoringu jest niezbędne do efektywnej realizacji zapisów programu, ponadto ukazuje kształtujące się aktualnie postępy w realizacji Programu, a także czy zakładane rezultaty są osiągnięte zgodnie z wcześniej założonym planem.

Celem Raportu jest analiza działań wdrażanych w analizowanym okresie tj. w 2014 roku w regionie przez realizatorów programu.

² Garbat M, Paszkowicz M. Polski System Zabezpieczenia społecznego Osób Niepełnosprawnych. Zielona Góra 2013.

II. Metodologia badania.

„Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020” jest dokumentem o charakterze planistycznym w zakresie kreowania polityki na rzecz kształtowania procesu aktywizacji społecznej i zawodowej, edukacji, rehabilitacji oraz integracji osób z niepełnosprawnościami.

Program został opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach w 2014r. Warunkiem efektywności działań zawartych w Programie jest skoordynowana współpraca pomiędzy samorządami poszczególnych szczebli, instytucjami rynku pracy, organizacjami pozarządowymi, instytucjami angażującymi partnerów społecznych poszczególnych sfer życia społecznego.

Wśród realizatorów programu wiodącą rolę przypasano Samorządowi Województwa, którego zadania w tym obszarze wykonuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Realizatorami programu są również:

- administracja samorządowa i jej jednostki organizacyjne,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- organizacje pozarządowe działające na rzecz niepełnosprawnych,
- organizacje pracodawców osób niepełnosprawnych,
- szkoły i uczelnie,
- publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej,
- administracja rządowa,

Program powstał w oparciu o wymianę doświadczeń i konsultacje powołanego Zespołu specjalistów z obszaru pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, ochrony zdrowia oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

W dokumencie został określony cel strategiczny określony jako:

Stworzenie warunków umożliwiających poprawę sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych.

Cel główny osiągnięty zostanie poprzez realizację pięciu celów operacyjnych:

Wykres nr 1. Cel strategiczny i cele operacyjne programu.

W ramach w/w celów zostały określone oraz wyznaczone działania, realizacja których wpłynie na poprawę efektywności systemu wsparcia, aktywizacji i inkluzji społeczno-ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami.

Aby wdrażanie oraz realizacja „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020” była skuteczna konieczne jest prowadzenie systematycznego monitoringu, polegającego na kontroli jakościowych i ilościowych wskaźników określonych w Programie. Ocena realizowanych działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych pozwoli na bieżące śledzenie stopnia ich wykonania oraz wprowadzenie w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez np.: zmianę regulacji prawnych czy też narastanie zjawisk społecznych, ewentualnych korekt lub zmian w Programie.

Ocena programu nastąpiła w oparciu o zasadę współpracy z zainteresowanymi partnerami. Monitoring obejmuje takie działania, jak:

- zbieranie danych dotyczących realizacji celu strategicznego oraz operacyjnych,
- prowadzenie analiz jakościowych i ilościowych wybranych wskaźników,
- przygotowywanie corocznych raportów z realizacji programu obrazujących stopień jego wdrożenia.
- planowanie zmian w programie.

Jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz ankiety opracowany na potrzeby monitoringu programu. Kwestionariusze ankiety zostały skonstruowane adekwatnie do rodzaju zadań realizowanych przez poszczególne jednostki pomocy społecznej. Adresatami ankiet były ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie z terenu Województwa Świętokrzyskiego. Ankiety zostały wysłane łącznie do 116 jednostek, w tym do 102 ośrodków pomocy społecznej oraz 14 powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Ponadto źródłem informacji do opracowania raportu były m.in. dane udostępnione z następujących instytucji: Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddziału Świętokrzyskiego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Oddziału Świętokrzyskiego Narodowego Funduszu Zdrowia, Świętokrzyskiego Kuratorium Oświaty.

Raport z monitoringu wdrażania w roku 2014 Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020 stanowi zbiór danych zarówno policzalnych, jak i niepoliczalnych przedstawiających najważniejsze inicjatywy oraz przedsięwzięcia podjęte przez realizatorów w zakresie szeroko rozumianej inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych. Jest bazą licznych informacji dotyczących kondycji społecznej regionu, wskazuje także obszary deficytów, ale również obszary efektywnej interwencji służb pomocy i integracji społecznej w działaniach na rzecz podnoszenia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców regionu świętokrzyskiego.

III. Zmniejszanie zjawiska wykluczenia społecznego i dyskryminacji niepełnosprawnych.

Wykluczenie społeczne stanowiące przeciwieństwo inkluzji społecznej obecnie postrzegane jest jako jedno z głównych zagrożeń społecznych, którego rozmiary i przejawy należy ograniczać i skutecznie eliminować.

Według Narodowej Strategii Integracji Społecznej dla Polski wykluczenie społeczne zostało zdefiniowane jako brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich. Najogólniej mówiąc, „ludzie wykluczeni to tacy, którzy chcą uczestniczyć w głównym nurcie życia społecznego i w podziale dochodu narodowego, ale nie wiedzą, jak to zrobić, albo też na drodze ich uczestnictwa stoją przeszkody, których sami nie są w stanie pokonać.”³

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz dyskryminacji jest obecnie jednym z najważniejszych zagadnień i celów polityki społecznej szczebla regionalnego, krajowego jak i Unii Europejskiej.

Wykluczenie dotyka wiele różnych grup społecznych. Należą do nich m.in. osoby bezrobotne, uzależnione, niepełnosprawne, rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej czy grupy dotknięte niekorzystnymi procesami związanymi z rozwojem i zmianą społeczną.

W Polsce funkcjonuje wieloszczeblowy i wielosektorowy system instytucji publicznych administracji rządowej, samorządowej, jak i III sektora świadczących wsparcie dla osób wykluczonych, w tym niepełnosprawnych. W założeniach swoim zakresem działań obejmować powinien praktycznie wszystkie sfery życia osób z niepełnosprawnościami. Analiza danych zebranych w niniejszym raporcie wskazuje, iż pojawiają się w luki, które niejednokrotnie skutkują niewystarczającym poziomem wsparcia i występowaniem licznych problemów w integracji osób z niepełnosprawnościami. W rozdziale 3.1. dokonana została diagnoza skali niepełnosprawności oraz charakterystyka istniejącego systemu wsparcia i przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego w regionie.

³ Janocha W. Marginalizacja i wykluczenie osób niepełnosprawnych z obszarów życia społecznego i religijnego w: Roczniki nauk o rodzinie i pracy socjalnej Tom 4 — 2012

3.1. Skala oraz dynamika zjawiska niepełnosprawności w województwie świętokrzyskim.

Na potrzeby raportu analizie obejmującego rok 2014 poddano informacje uzyskane z instytucji orzekających o stopniu niepełnosprawności. Celem analizy w części pierwszej opracowania, będzie przedstawienie dynamiki problemu niepełnosprawności w województwie świętokrzyskim. Kolejna część zawiera ocenę struktury niepełnosprawności i najczęstszych przyczyn wydawania orzeczeń. Ponadto na podstawie danych zebranych z Narodowego Funduszu Zdrowia zaprezentowano dostępność do świadczeń rehabilitacyjnych.

Problematyka niepełnosprawności stanowi przedmiot zainteresowań wielu dziedzin nauki. Pomimo szerokiej dostępności do opieki medycznej, skuteczniejszych metod leczenia i rehabilitacji medycznej, przy poprawiających się warunkach sanitarnych i socjalnych liczba osób niepełnosprawnych nie ulega zmniejszeniu.

Wskaźniki niepełnosprawności stanowiące podstawę dokonania pomiaru porównawczego mają dwie główne formy. Pierwsza z nich to występowanie określonych symptomów zdrowotnych i psychicznych – określone jako niepełnosprawność biologiczna, a druga to posiadanie statusu niepełnosprawnego, przyznawanego przez odpowiednie instytucje i dającego dostęp do świadczeń socjalnych i pomocy medycznej - niepełnosprawność prawna.

W Polskim systemie prawnym obecnie funkcjonują następujące rodzaje orzecznictwa regulowane odrębnymi ustawami i prowadzone przez różne instytucje:

- dla celów pozarentowych – Powiatowe Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności oraz Wojewódzkie Zespoły do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności - jako instytucja odwoławcza,
- dla celów rentowych – Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.
- orzecznictwo do celów o niezdolności do służby wojskowej prowadzone przez komisje lekarskie podległe Ministerstwu Obrony Narodowej lub ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Sporządzenie pełnej diagnozy skali zjawiska niepełnosprawności jest niezwykle trudne z uwagi na fakt, iż nie są prowadzone kompletne i jednolite statystyki niepełnosprawności oraz w systemie prawnym istnieje kilka instytucji orzekających o niepełnosprawności.

3.2. Orzekanie o niepełnosprawności: Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności realizuje zadania z zakresu administracji rządowej dotyczące orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. Do zadań Zespołu należy m.in.:

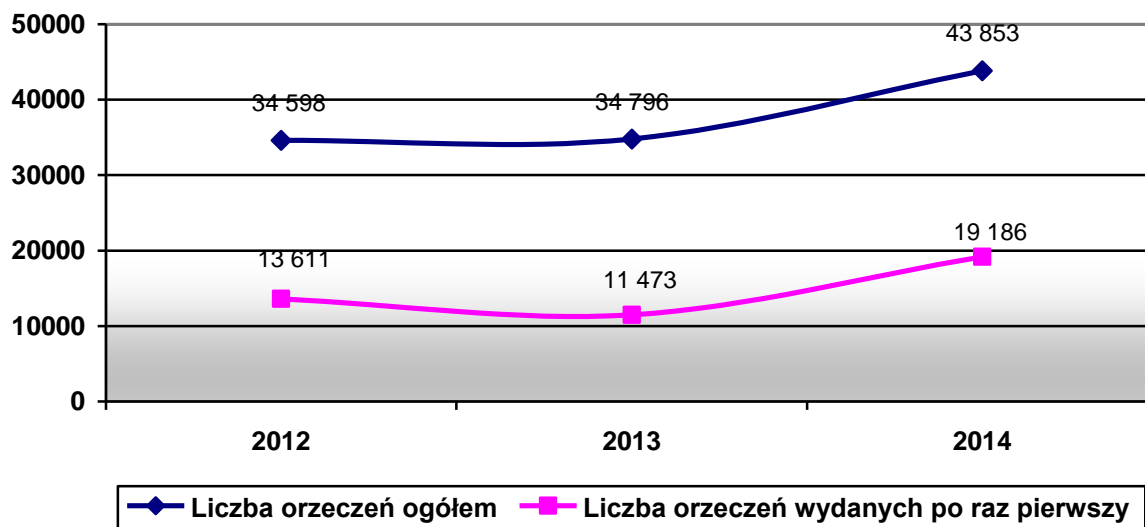
- orzekanie o stopniu niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia,
- orzekanie o niepełnosprawności osób, które nie ukończyły 16 roku życia,

Zgodnie z ustawą z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.), wyróżniamy trzy stopnie niepełnosprawności:

- lekki,
- umiarkowany
- znaczny

Wskaźnikami poddanymi szczegółowej analizie są: liczba orzeczeń o niepełnosprawności ogółem i pierwszorazowych wydanych w roku 2014.

Wykres nr 2 Liczba wydanych orzeczeń ogółem i pierwszorazowych dla osób w wieku 16 lat i więcej w latach 2012 -2014.

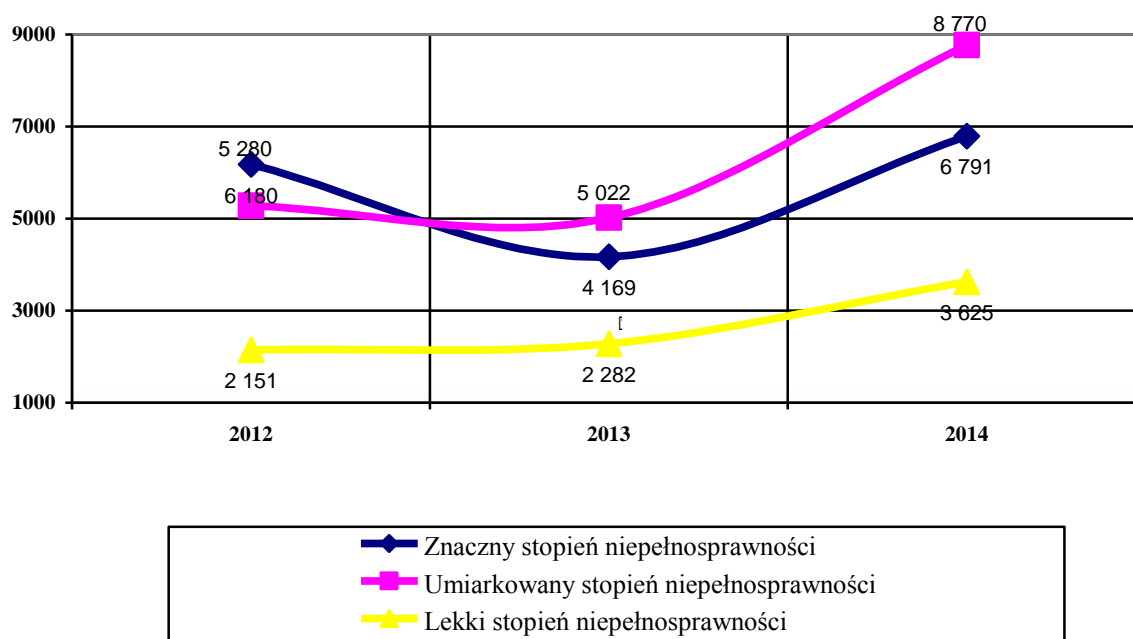
Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Rok 2014 charakteryzuje się znacznym wzrostem liczby wydanych orzeczeń o niepełnosprawności zarówno ogółem, jak i pierwszorazowych. W przypadku liczby orzeczeń ogółem odnotowano wzrost na poziomie 26% , natomiast w przypadku liczby orzeczeń wydanych po raz pierwszy wzrost był jeszcze większy, bowiem wyniósł 63%.

Tym samym należy stwierdzić, iż tak dynamicznego wzrostu w omawianym obszarze nie odnotowano na przestrzeni wcześniejszych lat. Przyczyn tego zjawiska należy upatrywać w zmianach przepisów dotyczących wydawania kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych, które nastąpiły od lipca 2014r. Z posiadanych prognoz wynika, iż tendencja ta będzie nasilała się w latach kolejnych.

Analiza liczby pierwszorazowych orzeczeń o niepełnosprawności wydanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności wskazuje, iż najwięcej orzeczeń wydano o zaliczeniu do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności – 8 770 osób, następnie zaliczeniu do znacznego stopnia niepełnosprawności 6 791 oraz lekkiego 3 625 osób. Wykres nr 3 obrazuje sytuację.

Wykres nr 3 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych po raz pierwszy przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia wg. stopnia niepełnosprawności.

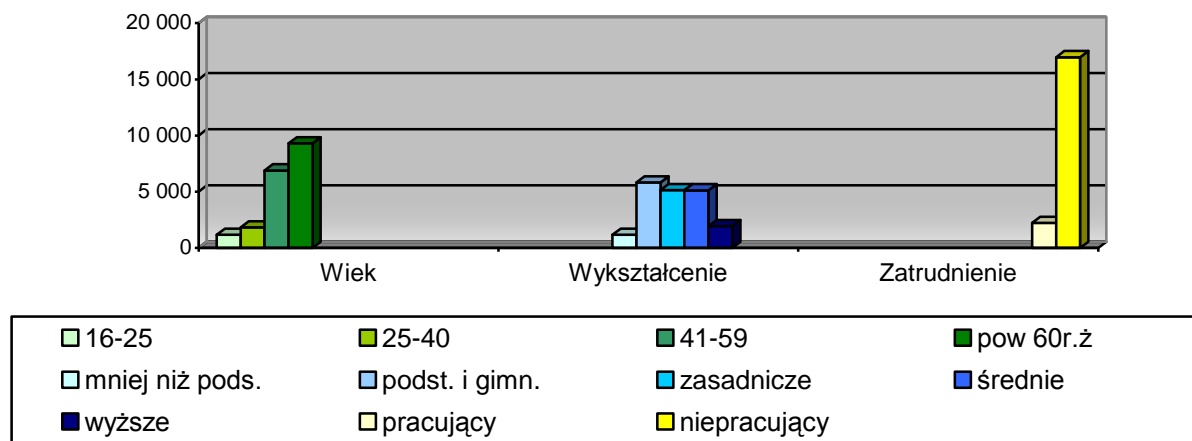

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Okres obejmujący lata 2013-2014 charakteryzuje się znaczną dynamiką – wzrostem liczby orzeczeń pierwszorazowych o niepełnosprawności. Po okresie tendencji spadkowej liczby wydanych orzeczeń obejmującym lata 2012-2013 nastąpił znaczny wzrost liczby orzeczeń. Największą dynamikę na przestrzeni 2013r. i 2014r. odnotowano w zakresie liczby orzeczeń o stopniu umiarkowanym – wzrost o 74%, następnie o znacznym stopniu – wzrost o blisko 63%. Zwiększanie liczby orzeczeń o lekkim stopniu niepełnosprawności odnotowano na poziomie 59%.

Wśród osób powyżej 16 roku życia po raz pierwszy ubiegających się o orzeczenie o niepełnosprawności nieznacznie przeważały kobiety – stanowiąc 51% ogółu. Analizując dane w zakresie liczby orzeczeń pierwszorazowych wynika, iż większość stanowiły osoby niepracujące – 88,5%, w wieku 60 lat i więcej – 48,5%, z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym – 30,3%.

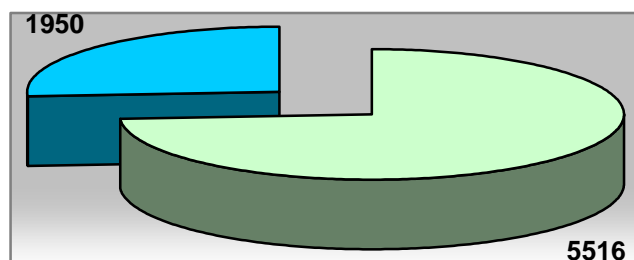
Wykres nr 4 Osoby zaliczone niepełnosprawne zaliczone po raz pierwszy wg. wieku, poziomu wykształcenia oraz zatrudnienia.

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Natomiast wśród ogólnej liczby wynoszącej 1 950 dzieci, którym po raz pierwszy orzeczono niepełnosprawność w 2014r. dominowali chłopcy – 1 145; dziewczynek było 805. Analizując rozkład cechy w ujęciu wieku wynika, iż 40% po raz pierwszy ubiegało się dzieci i młodzieży w grupie wiekowej 8-16 lat, kolejną, co do liczebności - 31% była grupa do 3 lat oraz najmniej liczny przedział wiekowy 4 – 7 lat stanowiący 29%.

Wykres nr 5 Liczba wydanych orzeczeń ogółem i pierwszorazowych dla osób w wieku do 16 roku życia w 2014r.

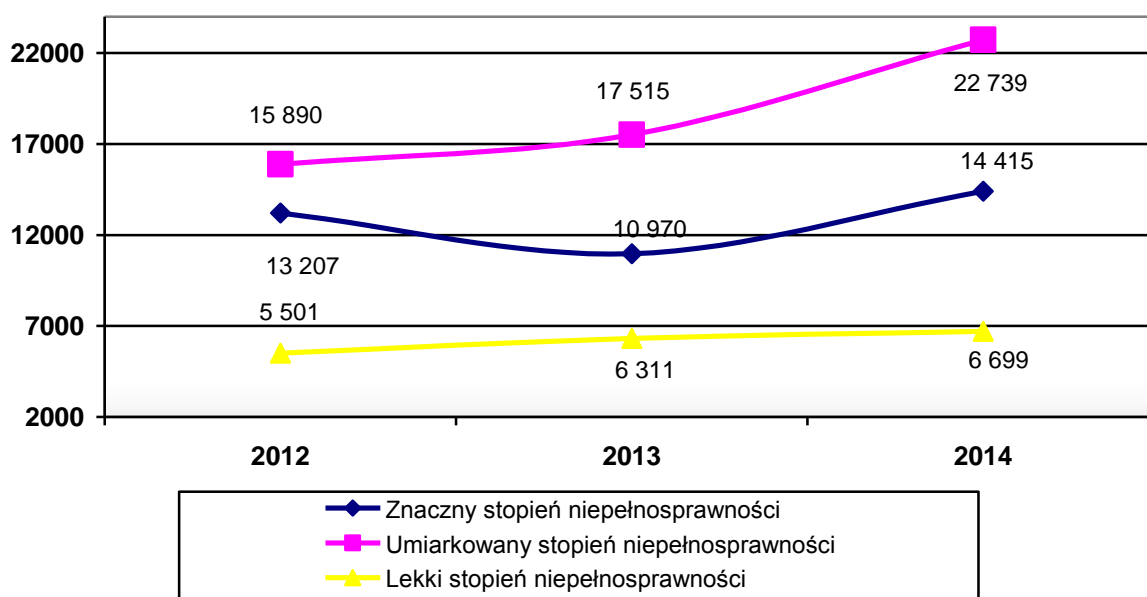

□ Ogółem □ Pierwszorazowe

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Z analizy wszystkich wydanych orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności wynika, iż w roku 2014 największej liczbie osób ustalono umiarkowany stopień niepełnosprawności - 22 739, następnie znaczny stopień niepełnosprawności – 14 415 oraz lekki – 6 699 orzeczeń.. Linia trendu dot. orzeczeń o znacznym oraz umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w analizowanym okresie wykazywała znaczny progres, przy czym w przypadku liczby orzeczeń o znacznym i umiarkowanym stopniu wzrost w stosunku do roku ubiegłego był najsilniejszy – wyniósł odpowiednio 30% i 31%. Natomiast liczba orzeczeń o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności utrzymuje się na zbliżonym do lat poprzednich poziomie. Wyniki w tym zakresie obrazuje wykres nr 6.

Wykres nr 6 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w latach 2012-2014 przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób w wieku 16 lat i więcej.

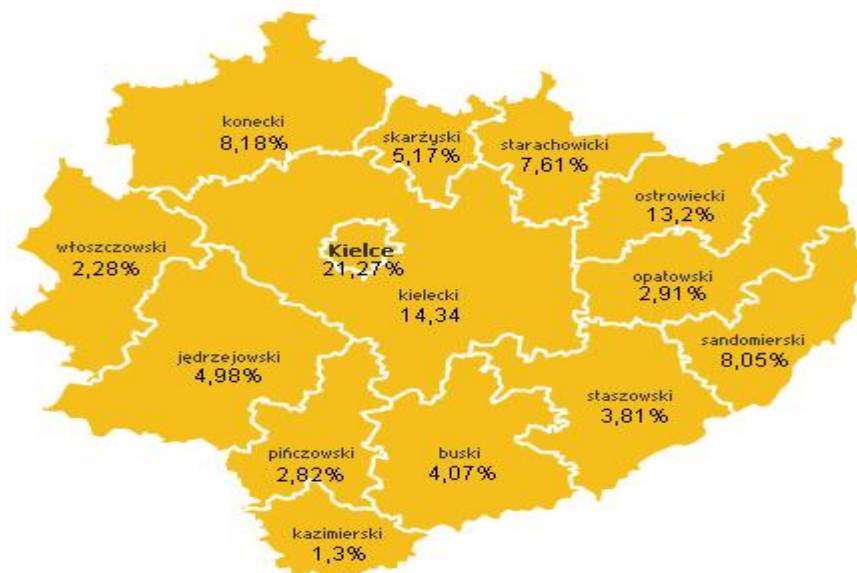
Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Analizie porównawczej poddano również orzeczenia wydane przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób przed 16 rokiem życia. Z analizy wynika z nich iż w roku 2014 ogólna liczba orzeczeń wyniosła 5 516 i była nieznacznie wyższa od liczby orzeczeń wydanych w 2013r. wynoszącej 5 366.

Kolejnym poddanym analizie wskaźnikiem było natężenie występowania zjawiska niepełnosprawności wśród osób powyżej 16 roku życia w ujęciu terytorialnym.

Z analizy posiadanych danych wynika, iż największy odsetek dorosłych osób z niepełnosprawnościami zamieszkuje miasto Kielce -21,27% oraz powiat Kielecki – 14,34%, zaś najmniejszy powiat kazimierski – 1,3% oraz włoszczowski – 2,28%.

Mapa nr 1 Natężenie zjawiska niepełnosprawności wśród osób dorosłych w województwie świętokrzyskim

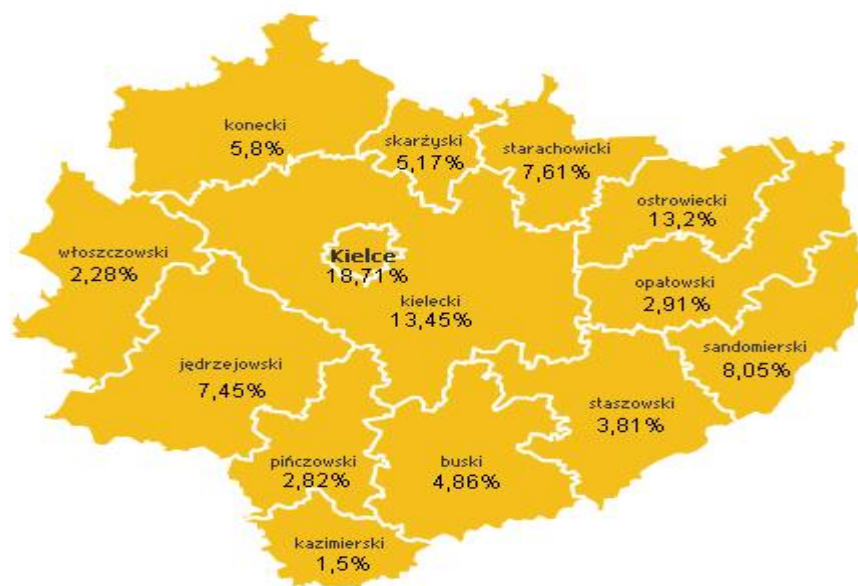

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Należy zaznaczyć, iż na przestrzeni lat 2013 i 2014 największy wzrost odsetka osób niepełnosprawnych wystąpił w mieście Kielce – blisko 2,5%. Dominującymi przyczynami powstawania niepełnosprawności wśród mieszkańców miasta Kielce są schorzenia układu ruchu, układu oddechowego i krążenia oraz zaburzenia neurologiczne.

Natomiast w przypadku osób do 16 roku życia największy odsetek dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami zamieszkuje miasto Kielce – 1,71% oraz powiat Kielecki – 13,45%, zaś najniższy w powiecie kazimierskim – 1,5% oraz włoszczowskim – 2,28% ogółu niepełnosprawnych dzieci i młodzieży. Najczęstszymi powodami orzekania o niepełnosprawności dzieci i młodzieży z miasta Kielce i powiatu Kieleckiego są choroby układu oddechowego i krążenia, inne schorzenia: endokrynologiczne i metaboliczne oraz zaburzenia neurologiczne.

Mapa nr 2 Natężenie zjawiska niepełnosprawności wśród osób do 16 roku życia w województwie świętokrzyskim

Źródło: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Największe zmiany w zakresie liczby dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami na przestrzeni lat 2013 i 2014 odnotowano w powiecie ostrowieckim – wzrost na poziomie 5,5% oraz w powiecie opatowskim – zmniejszenie o blisko 2%.

Jedną z ważniejszych cech określających zbiorowość osób niepełnosprawnych jest płeć i wiek. Tabela nr 1 przedstawia informacje o rozkładzie cechy płci w orzecznictwie osób powyżej 16 roku życia.

Tabela nr 1 Liczba osób legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności wg. płci w 2014r.

Płeć	Liczba bezwzględna	Udział procentowy
Mężczyźni	21 722	50,5
Kobiety	22 131	49,5
Razem	43 853	100

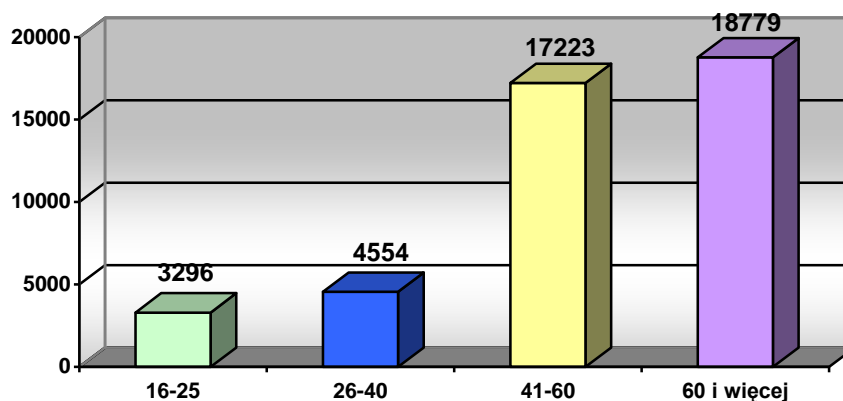
Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Dane wskazują na nieznacznie wyższy odsetek niepełnosprawnych kobiet niż mężczyzn. Stanowiły one 50,5% ogółu osób niepełnosprawnych orzeczonych przez Powiatowe Zespoły Województwa Świętokrzyskiego w roku 2014. Mężczyźni stanowili 49,5% tej grupy. Tendencja ta miała miejsce również w latach poprzednich.

W przypadku dzieci i młodzieży niepełnosprawnej różnice w liczebności poszczególnych płci są bardzo widoczne. W 2014r. 3.246 tj. 59% orzeczeń dotyczyło chłopców zaś 41% czyli 2.270 dziewczynek. Powyższa tendencja miała odzwierciedlenie w latach poprzednich.

Z danych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wynika, iż częstość występowania niepełnosprawności jest skorelowana z wiekiem osób – wraz z wiekiem wzrasta liczba osób niepełnosprawnych, przy czym największy przyrost odnotowano pomiędzy kategoriami wiekowymi 26-40 a 41-59 lat. Poniższy wykres obrazuje sytuację.

Wykres nr 7 Liczba dorosłych osób niepełnosprawnych w poszczególnych kategoriach wiekowych.

Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

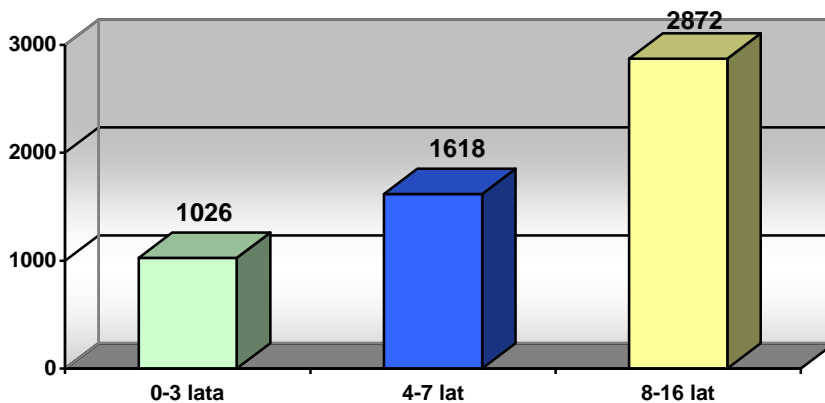
Wśród dorosłych osób niepełnosprawnych regionu Świętokrzyskiego najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym powyżej 60 roku życia – blisko 43% ogółu niepełnosprawnych. Warto zwrócić uwagę, że uwarunkowania psychospołeczne typowe dla osób starszych bardzo często nie sprzyjają radzeniu sobie z sytuacją niepełnosprawności. Natomiast najmniej liczną grupą są osoby najmłodsze – w grupie wiekowej 16-25 lat – 7,5%.

Analizie porównawczej poddano również orzeczenia wydane przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób przed 16 rokiem życia. Wynika z nich iż w 2014r. przeważali chłopcy – 1 145 orzeczenia w stosunku do dziewczynek - 805.

W przypadku dzieci i młodzieży, podobnie jak w przypadku osób dorosłych odzwierciedlenie ma teza stanowiąca o skorelowaniu liczebności osób niepełnosprawnych i wieku. Najliczniejszą grupą niepełnosprawnych dzieci i młodzieży były osoby w przedziale wiekowym 8-16 lat – 2.872 tj. 52% niepełnosprawnych dzieci i młodzieży w regionie,

następnie dzieci i młodzież w przedziale wiekowym 4-7 lat – 1618 osób tj. 29%, zaś najmniej liczna była grupa najmłodszych dzieci – do 3 lat – 1026 osób tj. 19%. Wykres nr 8 obrazuje sytuację.

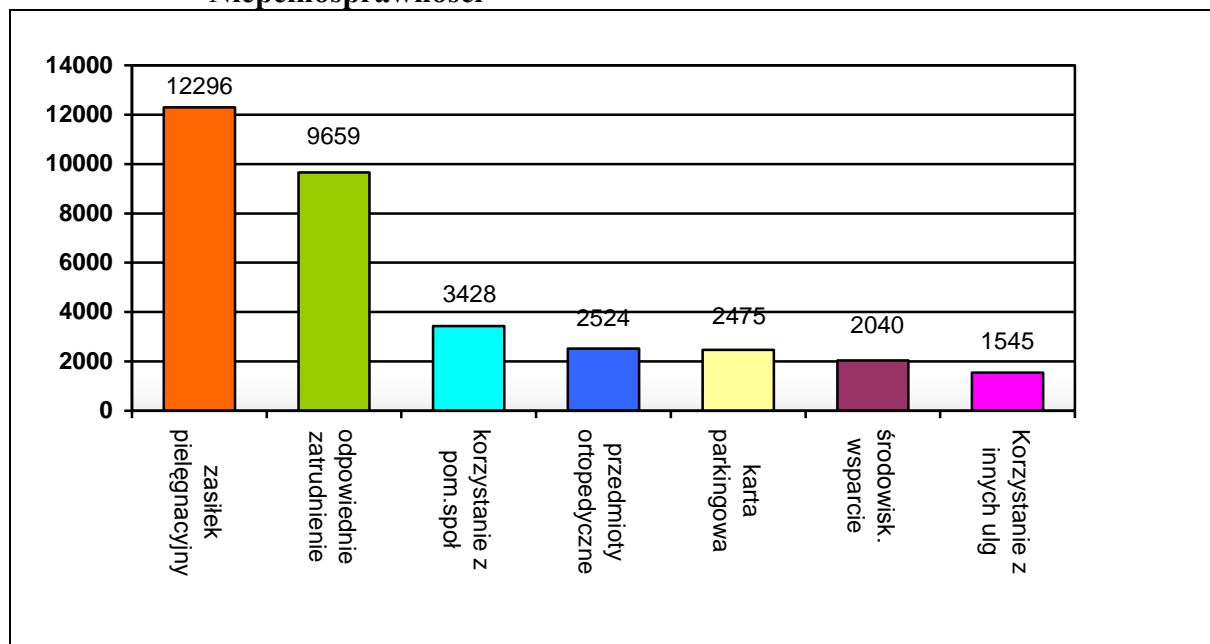
Wykres nr 8 Liczba osób niepełnosprawnych do 16 roku życia w poszczególnych kategoriach wieku.

Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Kolejną kwestią, którą poddano analizie jest cel orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla osób w wieku 16 lat i więcej zamieszkałych w województwie świętokrzyskim.

Wykres nr 9 Cel orzeczeń wydawanych przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

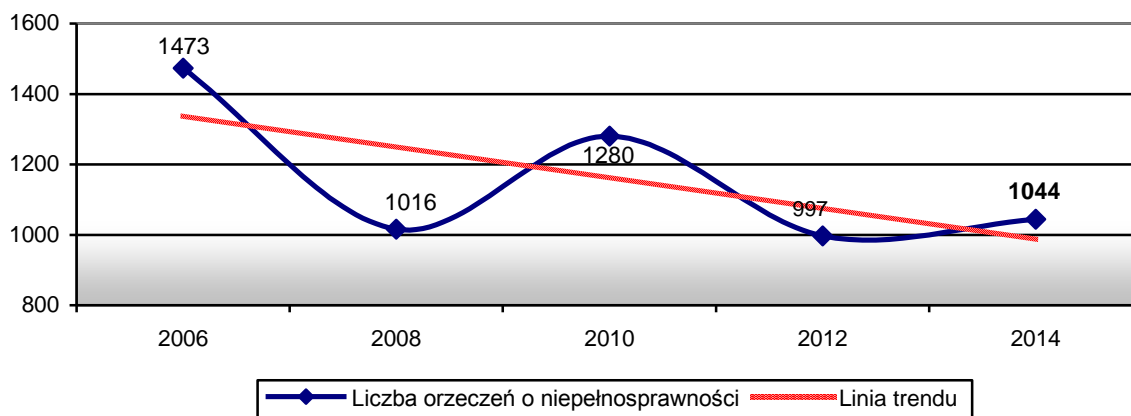
Na wykresie nr 9 przedstawiono korelacje pomiędzy liczbą wydanych orzeczeń osobom w wieku 16 lat i więcej, a ich celem. Największy – wynoszący 28% odsetek orzeczeń został wydany celem uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego. W dalszej kolejności osoby niepełnosprawne ubiegały się o uprawnienia niezbędne do zatrudnienia i skorzystania ze świadczeń pomocy społecznej – odpowiednio 22% i 7,8%.

3.3. Orzekanie o niepełnosprawności: Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych obok Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jest instytucją uprawnioną do orzekania o stopniu niepełnosprawności dla celów rentowych.

Orzekanie o niezdolności do pracy dla celów ustalania uprawnień do świadczeń do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji - należy do zadań lekarzy orzeczników i komisji lekarskich Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W myśl obowiązujących przepisów orzeczenia o niezdolności do pracy stanowią podstawę do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy.

Wykres nr 10 Liczba wydanych orzeczeń przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach, w latach 2006 - 2014

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Wydane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach na przestrzeni lat 2006-2014 cechuje znaczna dynamika przy jednoczesnej ogólnej tendencji spadkowej liczby wydanych orzeczeń - minus 29%. Niemniej jednak poczynając od roku 2012 obserwujemy roczne systematyczne zwiększanie liczby orzeczeń wydanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Wzrost na przestrzeni lat 2012-2014 wyniósł 4,5%. W roku

2014 Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał 1.044 orzeczenia o niezdolności do pracy, w tym przeważającą liczbę stanowili mężczyźni – 719, zaś kobiety 325.

Dokonując analizy liczby orzeczeń o niezdolności do pracy wynika, że liczba wydanych orzeczeń jest silnie skorelowana z wiekiem – ich liczba wzrasta z wiekiem.

Tabela nr 2 Liczba wydanych orzeczeń przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach wg. wieku i płci osób.

	Wiek osób w latach									
	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 i więcej
Mężczyźni	11	21	37	32	49	60	60	213	162	23
Kobiety	1	3	19	26	24	54	54	103	11	9
RAZEM	12	24	56	58	73	114	186	316	173	32

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli nr 2 zmiany w liczbie wydanych orzeczeń według przedziałów wieku były zróżnicowane. Obserwowane są bowiem przedziały zwiększania jak i zmniejszania się tej liczby. Przedziałami wiekowymi, w których odnotowano największą liczbę wydanych przez ZUS orzeczeń były 55-59 oraz 50-54 lata. W przypadku osób starszych w wieku 60 lat i więcej następuje systematyczne zmniejszanie liczby orzeczeń ustalających niezdolność do pracy.

3.4. Orzekanie o niepełnosprawności: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

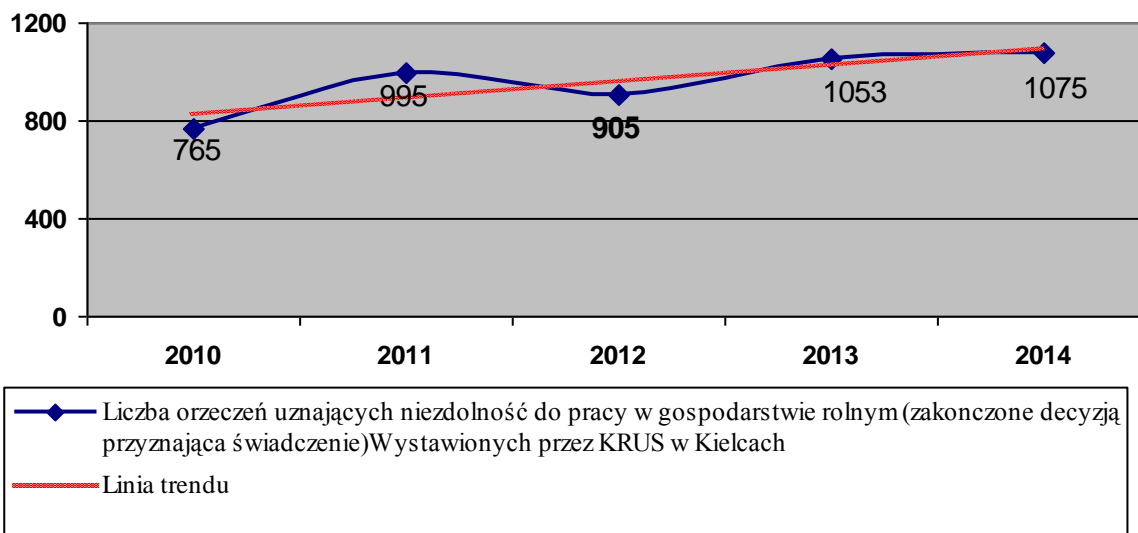
Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego realizuje zadania w zakresie orzecznictwa lekarskiego z mocy art. 46 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 31 grudnia 2004 r. w sprawie orzecznictwa lekarskiego w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Postępowanie orzecznicze w organach KRUS jest dwuinstancyjne - w związku z prowadzonym postępowaniem o ustalenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia, orzeczenia wydają w pierwszej instancji lekarze rzeczoznawcy; w drugiej instancji – trzyosobowe komisje lekarskie KRUS.

Na terenie kraju zostało powołanych 16 oddziałów terenowych KRUS obejmujących swoim działaniem obszar poszczególnych województw. Na podstawie danych pozyskanych z Oddziału Regionalnego w Kielcach Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ogólna liczba orzeczeń wydanych przez rzeczoznawców w roku 2014 wyniosła 1.075 orzeczeń. Odnosząc się do danych z lat poprzednich należy zaznaczyć, że

nastąpił wzrost, choć mniej dynamiczny niż na przestrzeni lat 2012-2013 liczby orzeczeń w stosunku do roku 2013. Wykres nr 11 obrazuje sytuację.

Wykres nr 11 Liczba orzeczeń wydanych przez Oddział Regionalny KRUS dla mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Źródło: KRUS Oddział Regionalny w Kielcach

3.5. Przyczyny powstawania niepełnosprawności.

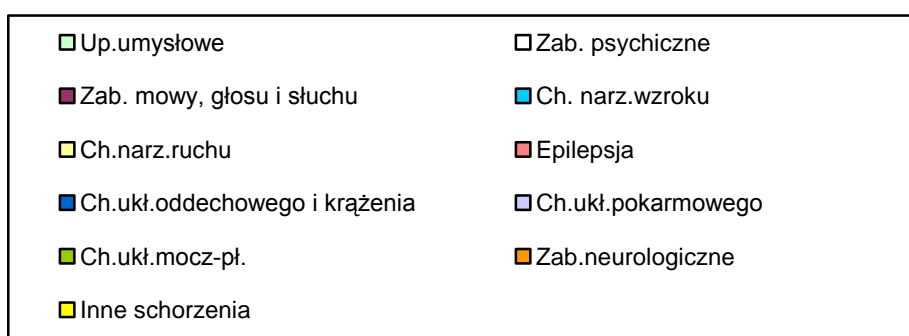
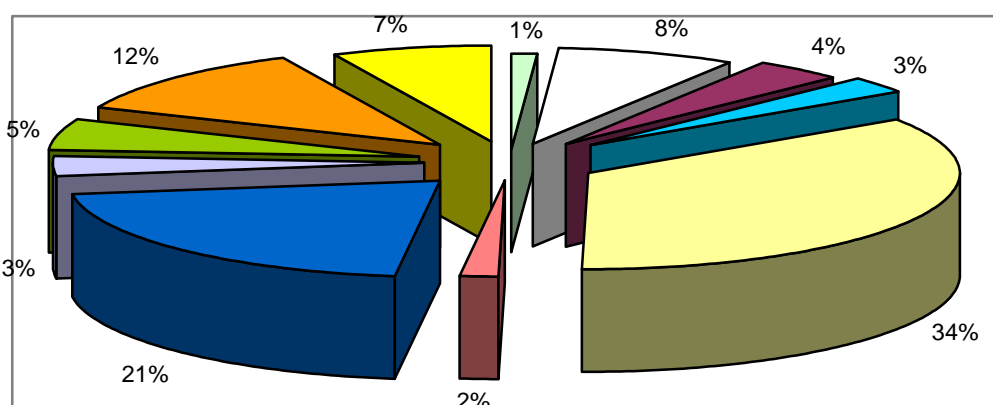
W każdym społeczeństwie istnieje pewien procent osób, które z przyczyn dziedzicznych, wrodzonych, w wyniku chorób, wypadków czy też nieprawidłowych warunków życia posiadają ograniczoną sprawność fizyczną lub psychiczną. Osoby te określa się najczęściej terminem „osoby z niepełnosprawnościami” definiując niepełnosprawność jako czasowe lub trwałe obniżenie sprawności psychofizycznych funkcji organizmu.

Do głównych przyczyn niepełnosprawności zaliczamy: wady wrodzone, choroby przewlekłe oraz przyczyny nagłe – wypadki, urazy, zatrucia. Główny podział niepełnosprawności obejmuje niepełnosprawność: psychiczną i fizyczną, z czego niepełnosprawność fizyczna najczęściej związana jest z wadami wrodzonymi. Pojęciem osoby niepełnosprawnej ze względu na dysfunkcję narządu ruchu określamy osoby o ograniczonej sprawności kończyn dolnych, górnych lub kręgosłupa.

Na ubytki motoryczne składają się: uszkodzenia i braki w anatomicznej strukturze narządu, zaburzenia czynności motorycznych oraz deformacja narządu ruchu. Niepełnosprawność fizyczna to przede wszystkim bariera ruchowa.

Analizie przyczyn występowania niepełnosprawności poddano dane instytucji orzekających Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Generalnie przyczyny powstawania niepełnosprawności od lat nie ulegają zmianom. Wśród najczęstszych przyczyn orzekania o niepełnosprawności przez Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności należy zaliczyć upośledzenie narządu ruchu -34% oraz choroby układu oddechowego i krążenia – 21%. Te dwie przyczyny były także dominującymi w latach poprzednich. Należy zaznaczyć, iż najsilniejszą korelację przyczyny niepełnosprawności i wieku wskazują choroby układu oddechowego i krążenia – wraz z wiekiem proporcjonalnie wzrasta liczba orzeczeń z tytułu chorób układu oddechowego i krążenia.

Wykres nr 12 Przyczyny niepełnosprawności osób dorosłych wg. danych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

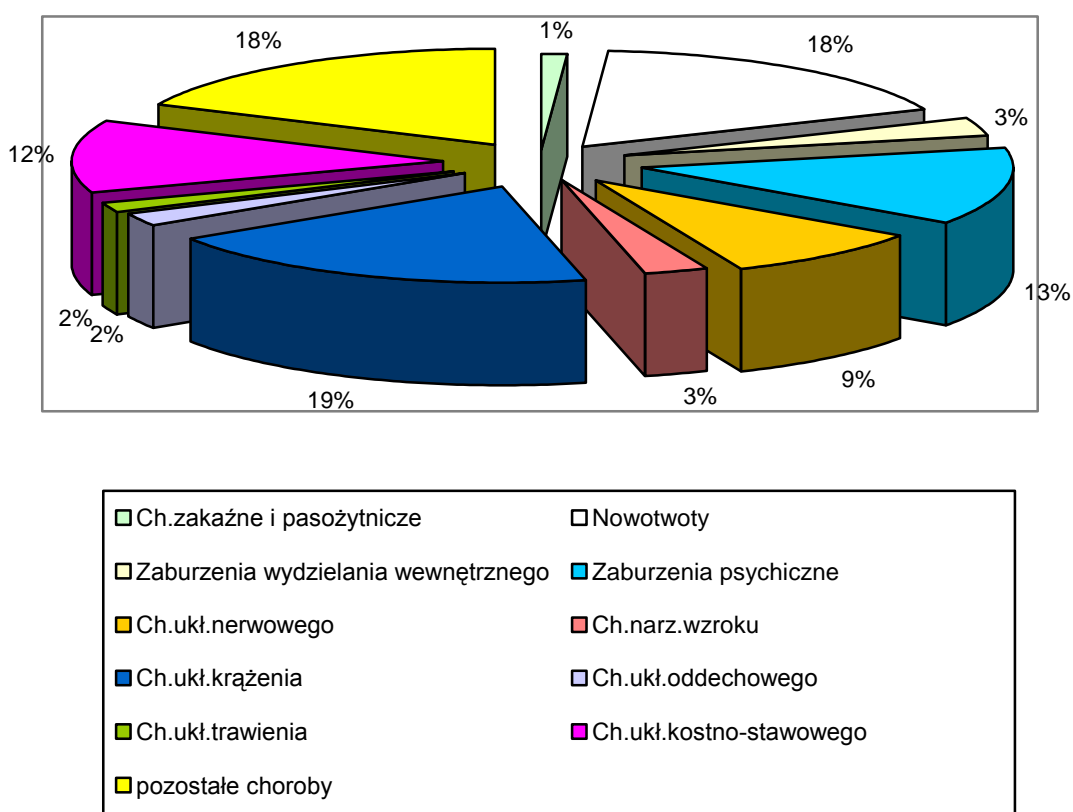

Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Natomiast wśród dzieci i młodzieży w 2014r. dominującą przyczyną powstawania niepełnosprawności były choroby układu oddechowego i krążenia – stanowiły 39% ogółu przyczyn powstawania niepełnosprawności tej grupy.

Wśród przyczyn powstawania niezdolności do pracy, do najczęstszych należą choroby układu krążenia – 19%, nowotwory – 17% oraz zaburzenia psychiczne i zachowania – 12%. Poniższy wykres przedstawia sytuację.

Wykres nr 13 Orzeczenia wydane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach w 2014r. wg przyczyn niepełnosprawności.

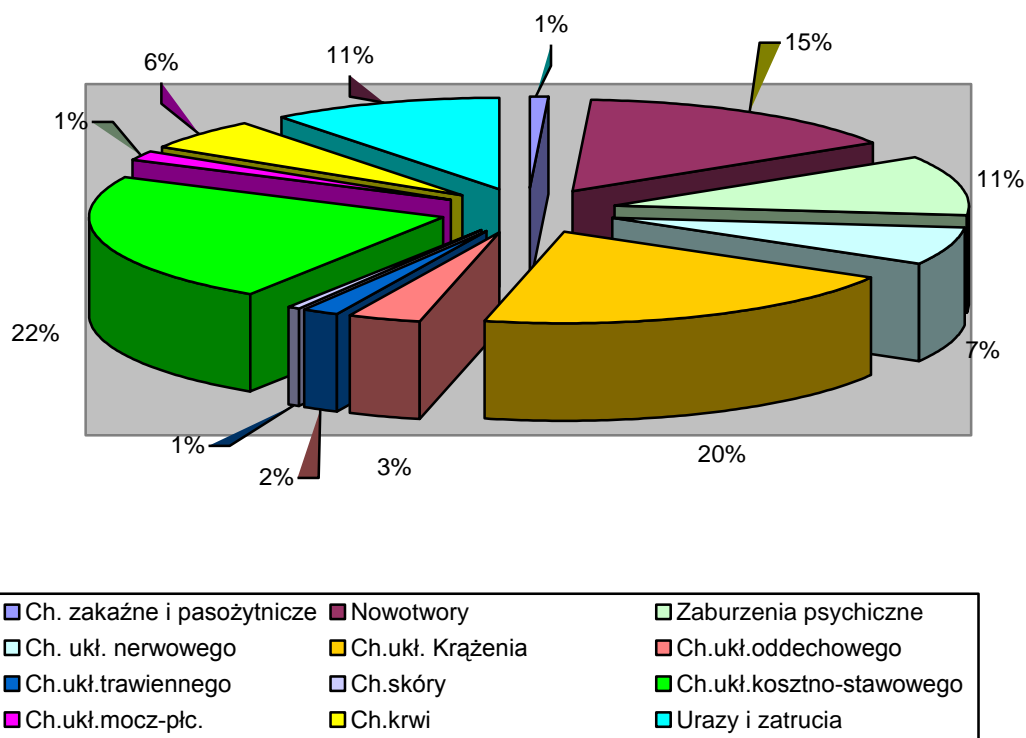

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Dokonując szczegółowej analizy liczby orzeczeń wydanych przez lekarzy rzeczoznawców KRUS wg. grup chorobowych wynika, że najczęstszą przyczyną orzekania stanowiły choroby układu kostno – stawowego – 248 orzeczeń tj. 22% ogółu, choroby układu krążenia – 220 orzeczeń – tj. 20% oraz nowotwory – 165 orzeczenia – tj. 15%.

Z posiadanych danych wynika, iż powyższa tendencja utrzymywała się w latach minionych.

Wykres nr 14 Orzeczenia wydane przez Oddział Regionalny KRUS w Kielcach w 2014r wg przyczyn niepełnosprawności.

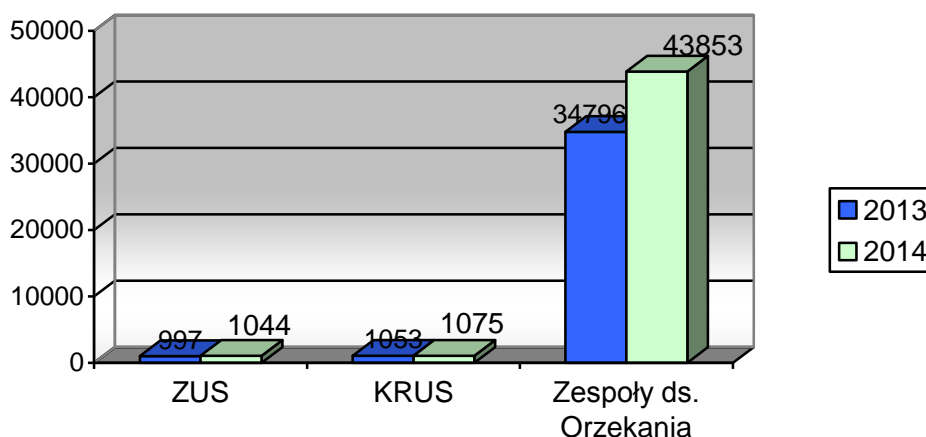

Źródło: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – Oddział Kielce.

Podsumowanie:

W roku 2014 odnotowano wzrost liczby orzeczeń wydanych przez instytucje orzekające o niepełnosprawności – zarówno ZUS, KRUS, jak i Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności, przy czym najwyższy wzrost odnotowano w przypadku orzecznictwa pozarentowego.

Wykres nr 15 Orzecznictwo o niepełnosprawności w 2013 i 2014r.

Źródło: ZUS, KRUS-Oddział Regionalny w Kielcach, Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Wśród przyczyn występowania niepełnosprawności w 2014r. w grupie osób powyżej 16 roku życia wydanych przez lekarzy orzeczników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych najczęściej występowały:

- choroby układu krążenia – 18%,
- nowotwory – 18%,

Należy odnotować kilkuprocentowe zmniejszenie zachorowalności na choroby układu krążenia i nowotwory mieszkańców regionu na przestrzeni 2013 i 2014r.

Wśród przyczyn występowania niepełnosprawności w 2014r. w grupie osób powyżej 16 roku życia do celów pozarentowych najczęściej występowały:

- choroby narządu ruchu – 34%
- choroby układu oddechowego i krążenia – 21%

Natomiast wśród przyczyn występowania niepełnosprawności w roku 2014 w grupie osób poniżej 16 roku życia dominują:

- choroby układu oddechowego i krążenia - 39%
- „inne schorzenia”, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego-11%

IV. Wsparcie inkluzji i funkcjonowania osób niepełnosprawnych.

System działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami to z jednej strony ramy prawne, w których funkcjonują poszczególne organy i instytucje, z drugiej konkretni ludzie i wdrażanie w życie obowiązujących przepisów oraz monitoring prowadzonych działań. Z trzeciej, jakże istotnej strony to konieczność tworzenia określonych strategii i programów działania, wyznaczających cele do osiągnięcia oraz zakres współpracy pomiędzy różnymi instytucjami i sektorami zaangażowanymi w ich realizację.

Podstawowym systemem wsparcia osób niepełnosprawnych jest rodzina, stanowiąca pierwotny system opiekuńczy, oparty na osobistych, emocjonalnych więzach, zapewniający opiekę swoim bliskim i poczuwający się do odpowiedzialności za najbliższych⁴.

⁴ Płopa M., Psychologia rodziny. Teoria i badania, Wydawnictwo Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej, Elbląg 2004

Niepełnosprawność członka rodziny powoduje szereg określonych skutków dla jego najbliższego otoczenia – rodziny. Wprowadza zmianę zakresu obowiązków, odpowiedzialność za los niepełnosprawnego członka, zmianę uczestnictwa w czynnościach życia codziennego. W sytuacji, gdy opieka sprawowana przez najbliższe otoczenie osoby niepełnosprawnej, czy to z powodu pogarszania się stanu zdrowia tej osoby, czy też reakcji negatywnych i wycofywania się z obowiązków staje się niewystarczająca, zadania przejmuje sformalizowany system pomocy społecznej. Głównym celem działalności systemu pomocy społecznej jest ułatwianie osobom z niepełnosprawnościami korzystanie z rehabilitacji, stworzenie warunków dla jej prowadzenia i sprawowanie właściwej opieki w przypadku niezdolności do pracy. Tego typu świadczenia i usługi, realizowane są przez placówki pomocy społecznej oraz przez wyspecjalizowanych pracowników socjalnych. W 2014 roku liczba pracowników socjalnych w województwie świętokrzyskim wyniosła 801 osób, z czego: 167 osób stanowili pracownicy socjalni zatrudnieni w ramach środków finansowych Europejskiego Funduszu Społecznego. Na przestrzeni lat 2013-2014 odnotowano zmniejszenie liczby pracowników socjalnych na poziomie 2,4% w regionie.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych realizację części zadań deleguje na samorządy terytorialne – powiatowe i województw.

4.1. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez samorządy gminne.

W/w ustawa nie nakłada bezpośrednio na samorządy gminne zadań związanych z rehabilitacją osób z niepełnosprawnościami. Ośrodki Pomocy Społecznej, których na terenie województwa funkcjonuje 102 odpowiedzialne są za wypłacanie świadczeń pieniężnych, pracę socjalną i dostarczanie usług. m.in. opiekuńczych, pielęgnacyjnych, interwencja kryzysowa. Z katalogu świadczeń pomocy społecznej niepełnosprawni klienci mogą otrzymywać pomoc pieniężną, rzeczową i usługową.

W 2014r. w regionie 86 791 osoby uzyskały pomoc i wsparcie w formie świadczeń pomocy społecznej bez względu na rodzaj, formę, liczbę i źródło, jest to liczba o blisko 5% niższa niż odnotowana w roku 2013. Natomiast niepełnosprawność stanowi jeden z najczęstszych powodów udzielania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej – z tego tytułu pomoc została udzielona: 46 626 osobom. Pomoc świadczona osobom niepełnosprawnym w zakresie ustawy o pomocy społecznej obejmuje m.in.:

- usługi opiekuńcze polegające na pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych – w 2014r. usługami opiekuńczymi objęto: 3 321 osób, wydatkowana kwota wyniosła: 20 644 825 zł.
- zasiłek stały - tego typu pomocą objętych było: 9 906 osób, zaś wydatkowana kwota wyniosła: 41 568 974 zł.

Wśród form pomocy świadczonej osobom niepełnosprawnym w zakresie ustawy o świadczeniach rodzinnych zaliczamy świadczenia opiekuńcze w tym:

- świadczenie pielęgnacyjne, przyznawane z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym: świadczeniem objęto: 53.424 osoby – kwota wydatkowana to: 36 426 159zł,
- dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego - świadczeniem objęto: 12 215 osób – kwota wydatkowana to: 2 775 800zł.
- zasiłek pielęgnacyjny, przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osobie w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji - świadczeniem objęto: 555 478 osoby – kwota wydatkowana to: 85 350 360zł⁵.

Należy zaznaczyć, iż w przypadku świadczeń pielęgnacyjnych na przestrzeni 2013-2014r. w regionie odnotowano blisko 54% zmniejszenie kwoty wypłaconych świadczeń, natomiast kwota zasiłku pielęgnacyjnego pozostaje na zbliżonym poziomie.

Jednym z kluczowych narzędzi pracy socjalnej jest kontrakt socjalny. Definicję kontraktu socjalnego wprowadza art. 6 pkt 6 ustawy o pomocy społecznej określając, kontrakt socjalny jako pisemną umowę zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc określającą uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Pracownik socjalny może zawrzeć kontrakt z osobą lub rodziną w trudnej sytuacji życiowej. Odmowa zawarcia kontraktu socjalnego lub niedotrzymywanie jego postanowień mogą stanowić podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylenia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Poddając analizie liczbę podpisanych kontraktów oraz liczbę objętych nimi osób wynika, iż na przestrzeni lat 2013-2014 nastąpiło zmniejszenie liczby kontraktów z 4 295 do 3 713 oraz osób nimi objętych z 5 948 do 5 134.

⁵ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2014r. ROPS Kielce 2015.

W podejmowaniu skoordynowanych i skutecznych działań oraz tworzeniu systemu umożliwiającego przywrócenie osób z niepełnosprawnościami społeczeństwu, wytworzeniu poczucia aktywnego uczestnictwa w życiu rodzinnym i społecznym niezwykle pomocnym narzędziem są gminne programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Analizie poddano aktywność samorządów gminnych w tym zakresie. Z dokonanej analizy wynika, iż jedynie dwie gminy: Pawłów oraz Solec Zdrój uchwaliły gminne programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych. W swoich założeniach programy mają przyczynić się do integracji osób niepełnosprawnych, ułatwienia dostępu do edukacji oraz likwidacji barier architektonicznych oraz urbanistycznych. Kwota jaka została zaangażowana na realizację działań w ramach w/w programów wyniosła 130 382zł i w całości pochodziła ze funduszy zewnętrznych.

W codziennym życiu osoby z niepełnosprawnościami napotykają na szereg barier architektonicznych utrudniających bądź uniemożliwiających im funkcjonowanie. Bariery architektoniczne są to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnościami.

Z zebranych od samorządów gminnych danych wynika, że na terenie województwa istnieją 544 budynki użyteczności publicznej, podległe gminom w których nie zostały zlikwidowane bariery architektoniczne. Natomiast w ubiegłym roku w 102 budynkach podległych gminom bariery te zostały usunięte. Zestawienie to pozwala na wysunięcie wniosku, iż pomimo wieloletnich zaniedbań w tym obszarze następuje znacząca poprawa sytuacji.

Do najważniejszych instrumentów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, aktywizacji oraz wyrównywania poziomu życia mieszkańców regionu świętokrzyskiego należą fundusze strukturalne. Ze zgromadzonych danych wynika, iż 7 gmin z terenu województwa otrzymało wsparcie finansowe ze środków funduszy europejskich na działania na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym 6 w konkursach, a jedna gmina realizowała projekt systemowy. Łącznie gminy pozyskały z funduszy europejskich kwotę: 3 231 613 zł, przy zaangażowaniu własnych środków w wysokości: 306.359 zł.

4.2. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez samorządy powiatowe.

Rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym. Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim przez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami;
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych;
- likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji;
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami.

Szeroki wachlarz zadań na rzecz osób niepełnosprawnych realizują samorządy powiatowe, należą do niego m.in. zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane w oparciu o środki finansowe Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jak i zadania mające na celu szeroko rozumianą integrację i inkluzję, a także edukację niepełnosprawnych.

Do najpopularniejszych form korzystania z rehabilitacji społecznej należy zaliczyć dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych czyli takich przedmiotów, które zgodnie z zaleceniami lekarskimi są niezbędne osobie niepełnosprawnej do codziennego funkcjonowania (protezy, kule, wózki inwalidzkie, aparaty słuchowe) otrzymało: 5 432 osoby na łączną kwotę: 4 445 147 zł. Biorąc pod uwagę liczbę złożonych wniosków – 7 888 zrealizowano niespełna 69% spośród ogółu, co wskazuje na duże potrzeby w tym zakresie.

Udział w turnusach rehabilitacyjnych stanowi także jedną z najatrakcyjniejszych form rehabilitacji społecznej. Turnusu rehabilitacyjnego nie należy utożsamiać z pobytem sanatoryjnym, ponieważ ideą turnusu rehabilitacyjnego dofinansowanego ze środków PFRON nie jest rehabilitacja lecznicza lecz przede wszystkim rehabilitacja społeczna. W 2014r. na zadanie to została rozdysponowana kwota: 2 517 763 zł, a dofinansowanie otrzymało: 2 904 mieszkańców regionu. W tym przypadku również zapotrzebowanie było

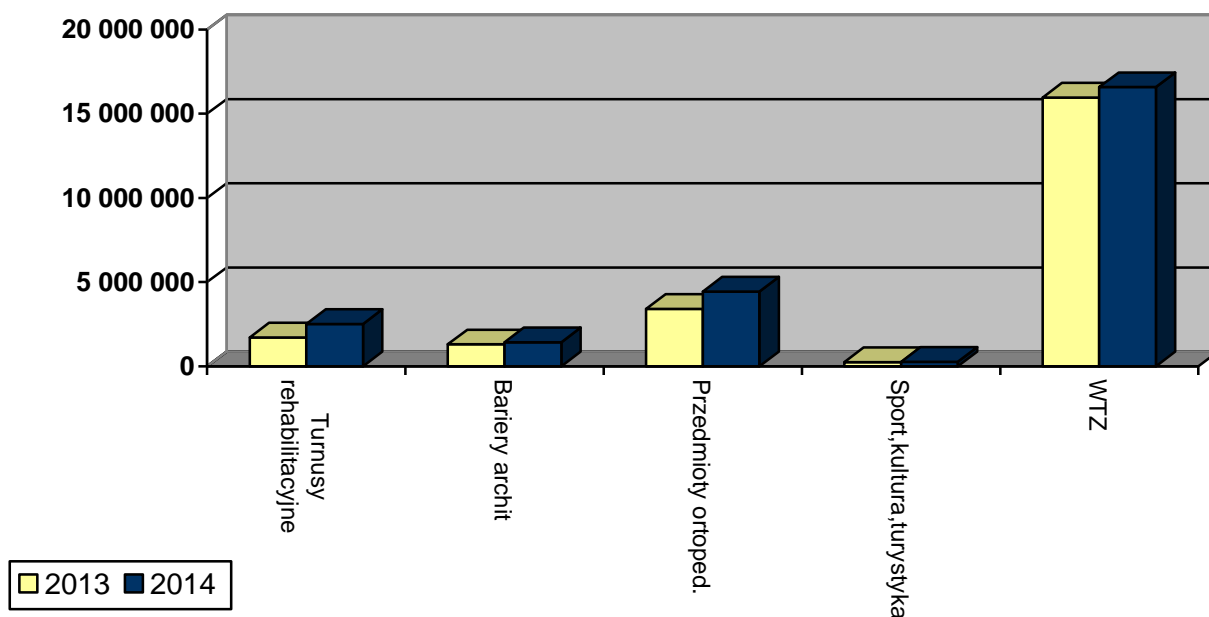
znacznie wyższe niż możliwości finansowe samorządów. Niektóre powiaty w związku z dużym zainteresowaniem dofinansowaniem do pobytu na turnusach rehabilitacyjnych są zmuszone ograniczyć dostępność do tej formy rehabilitacji, umożliwiając udział w turnusach rehabilitacyjnych tych samych osób w cyklach co dwa lata.

Na zadanie: dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych w 2014r. powiaty wykorzystały kwotę: 1 425 322 zł. Dofinansowanie otrzymało 849 osób niepełnosprawnych.

Formą rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych, które ukończyły 16 rok życia zawierającą elementy rehabilitacji społecznej i zawodowej są Warsztaty Terapii Zajęciowej. Na funkcjonowanie WTZ rokrocznie są wydatkowane przez samorządy powiatowe najwyższe kwoty środków PFRON. W 2014 roku w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 26 Warsztatów Terapii Zajęciowej – 4 z nich prowadzone były przez jednostki samorządu terytorialnego, a 22 przez inne podmioty. Liczba uczestników zajęć oferowanych przez warsztaty to: 932 osoby. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania świętokrzyskich WTZ wyniósł: 16 581 970zł.

Zestawienie w wykresie nr 6 obrazuje poziom wydatkowania środków PFRON przez powiaty na realizację zadań w latach 2013-2014. Na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej samorządy powiatowe regionu w 2014 łącznie wydatkowały kwotę 25 242 993 zł, co było wartością o blisko 12% wyższą niż w roku 2013.

Wykres nr 16 Wykorzystanie środków PFRON w latach 2013-2014 przez samorzady powiatowe na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Z punktu widzenia podniesienia skuteczności realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych, usystematyzowania oraz zdiagnozowania potrzeb, a także możliwości pozyskiwania środków unijnych koniecznym jest opracowanie programów w w/w zakresie. Ponadto uchwalenie powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych stanowi wykonanie delegacji zawartej w art. 35a ust.1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dokonana w tym obszarze analiza wskazuje, iż nie wszystkie powiaty posiadały w 2014r. opracowane programy działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Programów nie posiadały powiaty: Staszowski, Skarżyski Sandomierski oraz miasto Kielce z tym, że działania na rzecz osób niepełnosprawnych zostały uwzględnione w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Kielce na lata 2014-2020. Do przykładowych działań w ramach programów należą: aktywizacja zawodowa i społeczna, organizowanie i prowadzenie poradnictwa dla ON, podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości osób niepełnosprawnych poprzez szkolenia.

To, jak osoby niepełnosprawne są postrzegane przez społeczeństwo, wpływa znacząco na ich życie, aktywność i wypełniane zadania. Niewątpliwie na przestrzeni ostatnich lat postawy wobec osób niepełnosprawnych znacząco zmieniły się w

społeczeństwie. Coraz więcej osób dostrzega obecność osób niepełnosprawnych, ze zrozumieniem odnosi się do ich potrzeb oraz pewnych ograniczeń. Niemniej jednak niepełnosprawność otoczona jest w dalszym ciągu aurą tajemniczości szczególnie, jeśli chodzi o niepełnosprawność natury psychicznej. Osoby niepełnosprawne są często postrzegane jako „inne”, zaś ich niepełnosprawność jako cecha dominująca, przez pryzmat której dokonuje się oceny danej jednostki.⁶ Konieczne staje się podejmowanie inicjatyw mających na celu zmianę funkcjonujących w społeczeństwie stereotypów.

Szczególnie ważnym i skutecznym działaniem wydają się być kampanie medialne na temat niepełnosprawności. W naszym regionie 6 samorządów powiatowych w 2014r. prowadziło kampanie promujące pozytywny wizerunek osób z niepełnosprawnościami. Wysokość zaangażowanych środków finansowych na realizację kampanii wyniosła 415 369 zł. Do najczęstszych inicjatyw zaliczyć można organizowanie spotkań integracyjnych, festiwali muzycznych, kolportaż folderów informacyjnych i ulotek. Brak natomiast jest działań podejmowanych we współpracy z lokalnymi mediami, których oddziaływanie i krąg odbiorców jest duży.

Istnieje szereg czynników powodujących, iż osoby niepełnosprawne są bardziej narażone na stosowanie przemocy. Zależność od osób trzecich, częsty brak samodzielności w codziennych czynnościach, ubóstwo, brak niezależności finansowej i wykluczenie z rynku pracy, społeczna izolacja, dyskryminacja, to tylko niektóre problemy mające wpływ na to zjawisko. Tymczasem konieczne jest zwrócenie społecznej uwagi na kwestię nasilającego się zjawiska wobec osób z niepełnosprawnościami. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż problem ten nie jest problemem marginalnym, choć nadal marginalizowanym. Dlatego też poddano analizie informacje nt. działań podejmowanych przez samorządy powiatowe w zakresie przeciwdziałania stosowania przemocy wobec osób z niepełnosprawnościami. Z zebranych danych wynika, iż połowa czyli 7 powiatów w 2014r. zainicjowała kampanie przeciwko stosowaniu przemocy wobec ON. Do najpopularniejszych działań należą umieszczanie w lokalnej prasie, mediach, stronach internetowych informacji o przemocy oraz możliwościach uzyskania pomocy, kolportaż ulotek, organizacja szkoleń, spotkań nt. zjawiska przemocy, a także angażowanie się w ogólnokrajowe kampanie i programy np.: Schematom Stop, Rodzina wolna od przemocy, Biała Wstążka. Na realizację działań powiaty w 2014 przeznaczyły kwotę 37 607 zł.

⁶ Kossewska J., Społeczeństwo wobec osób niepełnosprawnych – postawy i ich determinanty.

Aktywność ruchowa we wszystkich jej przejawach, sport oraz działalność kulturalna nie tylko wzbogaca i przyspiesza procesy rehabilitacji fizycznej i społecznej, ale również wpływa integrująco na środowisko osób niepełnosprawnych. Szeroko rozumianą aktywność fizyczną ludzi niepełnosprawnych traktować należy nie tylko jako relaks, ale przede wszystkim jako środek terapeutyczny - wychowawczy, łagodzący skutki niepełnosprawności, umożliwiający wypróbowanie swoich sił w różnych, często trudnych warunkach.

Dlatego też poddano badaniu działalność powiatów w zakresie prowadzenia kampanii informacyjnych promujących: sport, turystykę oraz działalność kulturalno oświatową osób niepełnosprawnych. Z nadesłanych ankiet wynika, że 6 powiatów zaangażowało się w tego typu działalność, wysokość środków wydatkowanych na realizację zadań – 434 930 zł. Wśród najczęstszych inicjatyw należy wymienić organizacje zawodów, olimpiad i spartakiad dla osób z niepełnosprawnościami.

Samorządy powiatowe w celu realizacji działań skierowanych do osób z niepełnosprawnością pozyskują środki finansowe w ramach funduszy unijnych. W 2014r. 7 powiatów (tj. 50% ogółu) aplikowało o środki unijne na realizację projektów dot. zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków. Łączna kwota na realizację projektów w 2014r.: 1 973 394 zł w tym 696 373 zł (35,3%) stanowiły środki unijne. Do najpopularniejszych inicjatyw należały: organizacja szkoleń informacyjnych, emisja programów na temat niepełnosprawności w lokalnych mediach, utworzenie internetowych serwisów informacyjnych .

4.3. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez samorząd województwa.

Charakter zadań realizowanych ze środków PFRON na rzecz osób niepełnosprawnych przez samorząd województwa różni się od zadań realizowanych na poziomie powiatu. Zadania samorządu województwa nie dotyczą bezpośrednio osób indywidualnych lecz instytucji, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i fundacji. Do zadań z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych realizowanych przez samorząd województwa należy:

- dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane, dotyczących obiektów służących rehabilitacji w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów.

- dofinansowanie realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym /w trybie art. 36 ust. 2 i 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych/ .
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej.

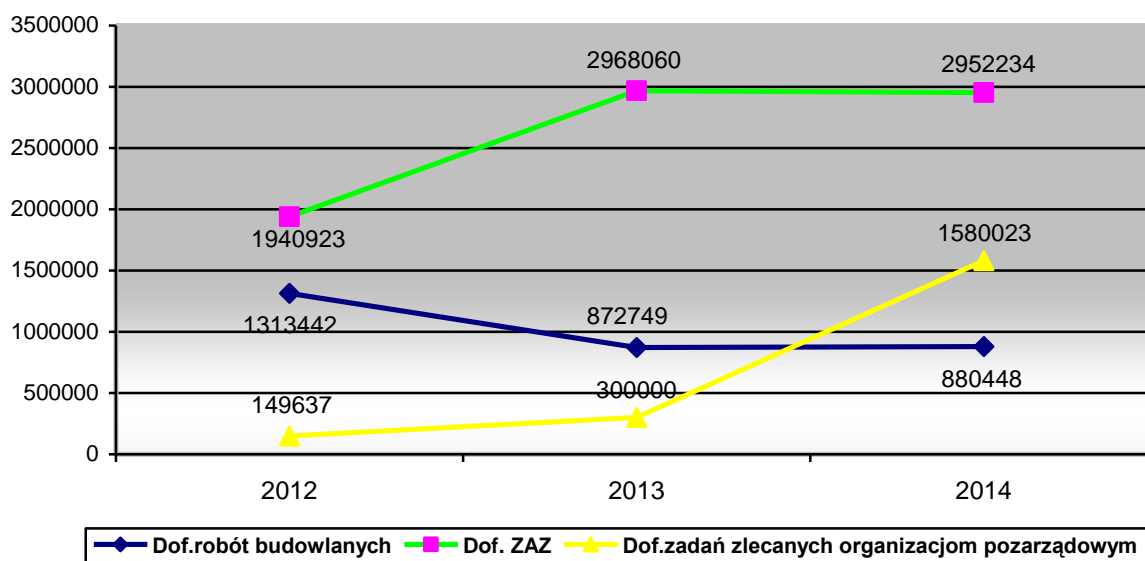
W tym rozdziale uwaga zostanie skoncentrowana na zadaniach samorządu województwa realizowanych w oparciu o środki PFRON w zakresie rehabilitacji społecznej – dofinansowanie zakładów aktywności zawodowej będących podmiotami, których rolą jest przede wszystkim rehabilitacja zawodowa, a w dalszej kolejności społeczna i lecznicza omówione zostanie w rozdziale dotyczącym podnoszenia poziomu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

W 2014r. na dofinansowanie robót budowlanych została zaplanowana kwota: 976 720,00 zł, natomiast ostatecznie dofinansowanie otrzymało 6 wnioskodawców na kwotę 880 448,00 zł.

W ramach 2 konkursów ofert oraz trybu pozakonkursowego wydatkowano łącznie 1 580 023,03 zł. Spośród złożonych ofert w dwóch konkursach ofert dofinansowano projekty w ramach zawartych 84 umów. Na projekty realizowane przez organizacje pozarządowe dotyczące zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych rozdysponowano: 1 145 060,71zł.

Wykres nr 17 prezentuje poziom wydatkowania środków PFRON na zadania przez samorząd województwa w latach 2012-2014.

Wykres nr 17 Wykorzystanie środków PFRON na poszczególne zadania przez samorząd województwa w latach 2012 – 2014.

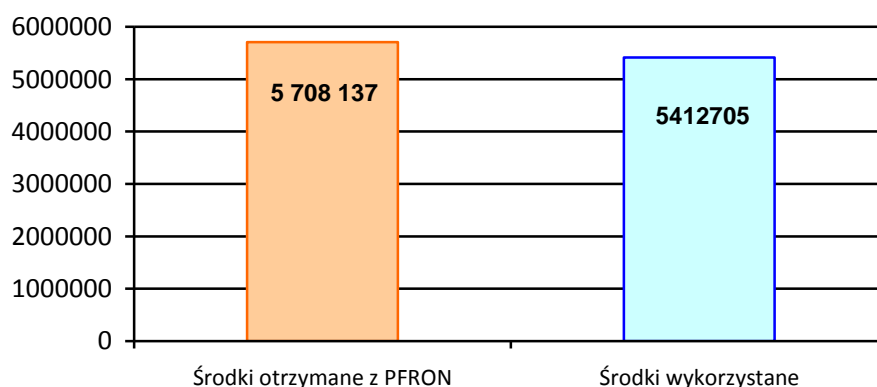
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W latach 2012-2014 charakteryzują się zwiększeniem zaangażowania środków PFRON na wsparcie realizacji zadań przez organizacje trzeciego sektora. Szczególny wzrost odnotowano na przełomie lat 2013-2014. Świadczy to o coraz większym zaangażowaniu i aktywności organizacji pozarządowych w życiu publicznym. Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku zaangażowania środków na dofinansowanie kosztów tworzenia i działania ZAZ – choć największa dynamiką charakteryzuje się okres 2012-2013. Lata 2013-2014 są okresem stabilizacji i wydatkowania środków na zbliżonym poziomie.

Z kolei wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie robót budowlanych po okresie zmniejszenia w latach 2012-2013 utrzymuje w 2014r. poziom roku 2013.

Środki PFRON, które otrzymał Samorząd Województwa w 2014 roku zostały wykorzystane w 94,83%.

Wykres nr 18 Wykorzystanie środków PFRON na poszczególne zadania przez samorząd województwa w 2014.

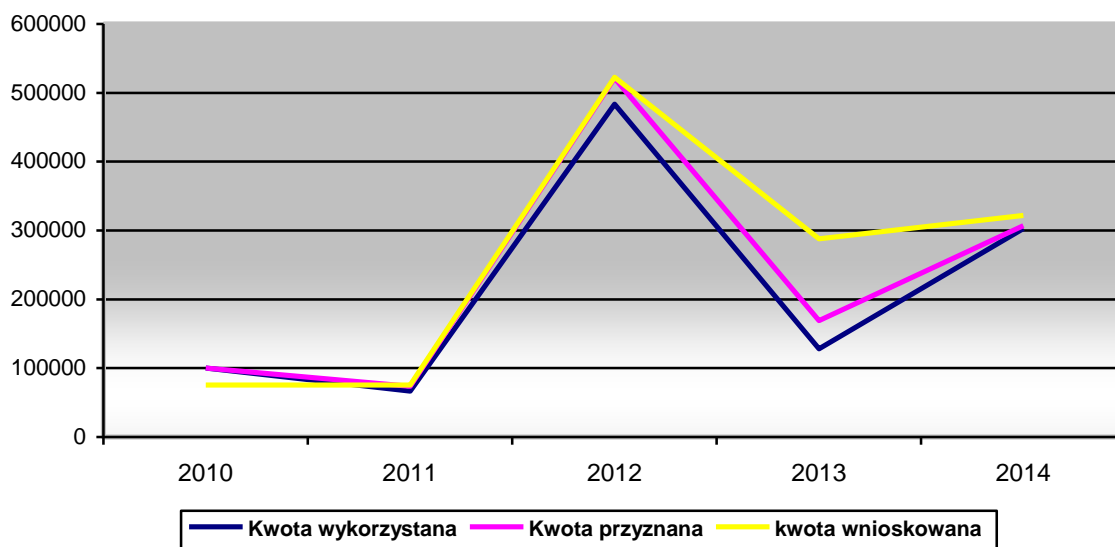
Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego jest również realizatorem programu finansowanego ze środków przekazywanych poza algorytmem przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych pn. „Program Wyrównywania Różnic Między Regionami II” – obszar A.

Celem strategicznym programu jest wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej. Celem realizowanego przez samorząd Województwa Programu jest dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego do obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

W roku 2014 w ramach w/w zadania realizowane były dwie edycje programu. Pierwsza, realizowana na podstawie umów podpisanych w 2013r. - wsparcie otrzymało 7 beneficjentów, rozdysponowano kwotę: 127 908zł. Druga edycja – realizowana od października 2014 z terminem rozliczenia w roku 2015 – wsparcie otrzymało 5 beneficjentów na kwotę 302 713 zł. Poniższy wykres przedstawia wydatkowanie środków na realizację Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami – obszar A.

Wykres 19. Wykorzystanie środków PFRON przez wnioskodawców w latach 2010-2014r. w ramach Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

4.4. Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jest funduszem celowym działającym na mocy Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którego środki przeznaczone są na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych oraz ich zatrudnianie. PFRON realizuje programy rehabilitacyjne, pozamedyczne, na rzecz osób niepełnosprawnych, a także zleca badania, ekspertyzy i analizy. W rozdziale tym analizie poddane zostały działania Oddziału Świętokrzyskiego PFRON z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych. Zadania związane z rehabilitacją zawodową zostały omówione w dalszej części Raportu – w rozdziale dotyczącym podnoszenia poziomu aktywności zawodowej oraz polityki równych szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

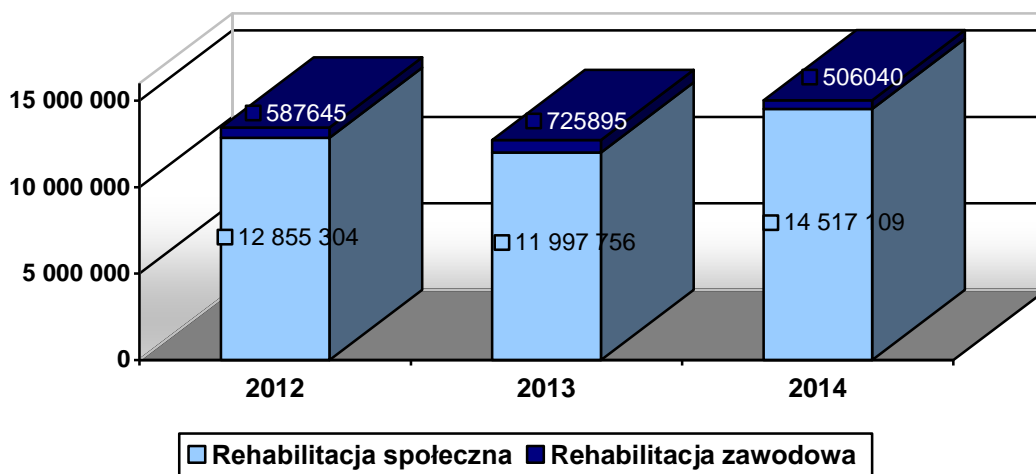
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jest realizatorem kilku programów skierowanych przede wszystkim do indywidualnych osób niepełnosprawnych:

- zadania zlecane organizacjom pozarządowym w zakresie rehabilitacji społecznej w ramach art. 36 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- dofinansowanie zadania pn. „Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art.18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się – art.47 ust.1 pkt 4 lit.c”
- program „Wyrównywanie różnic między regionami” – wyrównanie szans osób niepełnosprawnych zamieszkujących regiony słabo rozwinięte i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej
- program „Aktywny Samorząd” (dofinansowanie likwidacji barier transportowych i w komunikowaniu się umożliwiające uczestnictwo beneficjentów w aktywności społecznej oraz umożliwienie im pełnienia różnych ról społecznych).

Zadania realizowane w każdym z wymienionych programów koncentrowały się na kształceniu, szkoleniu osób niepełnosprawnych, szeroko rozumianej inkluzji społecznej oraz doradztwie. Ponadto realizacja w/w zadań ma na celu zmianę postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych, w tym w środowisku ich pracy.

Na realizację w/w zadań w 2014r. Oddział Świętokrzyski PFRON przeznaczył łącznie kwotę **15 023 149,44** zł, w tym: **14 517 109** zł na zadania związane z rehabilitacją społeczną. Z zestawienia prezentowanego na wykresie nr 20 wynika, iż oddział Świętokrzyski PFRON w 2014r. wydatkował najwyższą kwotę w latach 2012-2014 – była ona wyższa o ponad 18% niż w roku 2013 i o ponad 10% wyższa niż w roku 2012.

Wykres nr 20 Wydatkowanie środków przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2012 -2014.

Źródło: Oddział Świętokrzyski PFRON.

Tabela 3 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Nazwa zadania	Wydatkowana kwota	Beneficjenci
Zadania zlecane organizacjom pozarządowym w zakresie rehabilitacji społecznej w ramach art. 36 ustawy o rehabilitacji	4 194 758,27	14 organizacji
Dofinansowanie zadania pn. „Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art.18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się – art.47 ust.1 pkt 4 lit.c”	59 218,00	94 osoby
Program „Wyrównywanie różnic między regionami”	3.684.992,21	39 projektów
Program „Aktywny Samorząd	6 578 140,96	1 300 osób

Źródło: Oddział Świętokrzyski PFRON.

W związku z realizacją w/w zadań w 2014r. dofinansowanie otrzymało: 1.394 osoby niepełnosprawne z terenu naszego regionu (w 2013r. – 1.878 osób niepełnosprawnych), 14 (w roku 2013 – 10 organizacji) organizacji pozarządowych, natomiast poprzez realizację „Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami” finansowaniem wspartych zostało 39 projektów (w 2013r. – 41 projektów).

4.5. Zaplecze instytucjonalne dla osób niepełnosprawnych.

Środowisko osób niepełnosprawnych jest szczególnie narażone na różne ograniczenia: funkcjonalne, deprawację ekonomiczną, utrudniony dostęp do świadczeń i usług, co utrwała ich wykluczenie i marginalizację. Z drugiej zaś strony dążenie do maksymalnego poszerzenia zakresu samodzielności życiowej, włączanie ich do głównego

nurtu życia społecznego i ekonomicznego z wykorzystaniem techniki rehabilitacji oraz zaplecza instytucjonalnego.

Dostępność świadczeń usług z zakresu rehabilitacji społecznej ma fundamentalne znaczenie dla procesu integracji społecznej niepełnosprawnych. Dlatego tak istotny dla osiągnięcia trwałej poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych jest rozwój instytucji, a także stosowanie nowych i innowacyjnych metod wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Wśród różnych instytucji w naszym regionie wyróżniamy:

Środowiskowe Domy Samopomocy

Środowiskowy Dom Samopomocy jest jednostką organizacyjną resortu pomocy społecznej działającą na zasadach zadania zleconego samorządom, fundacjom lub stowarzyszeniom. Można przyjąć, że ŚDS-y stanowią główne ogniwo w budowaniu sieci oparcia społecznego w gminie i powiecie. Stanowią jedną z możliwości dającą szansę przewlekle chorym psychicznie i niepełnosprawnym intelektualnie na godne życie i samodzielny wybór jego stylu. ŚDS zapewniają formy pomocy półstacjonarnej wśród których wyróżniamy m.in.:

- trening umiejętności życia codziennego (np. pranie i higiena, przygotowywanie posiłków, gospodarowanie pieniędzmi)
- trening umiejętności społecznych i interpersonalnych (kontakty społeczne, aktywność, odpowiedzialność)
- terapia zajęciowa (rzeźbienie, malowanie, itp.)
- poradnictwo psychologiczne i socjalne, psychoedukacja

W województwie świętokrzyskim w minionych latach liczba środowiskowych domów samopomocy systematycznie wzrastała: z 27 ŚDS w 2007 roku do 35 w roku 2014 (wzrost o 23%). Liczba miejsc w ŚDS w roku 2014 ukształtowała się na poziomie 939, natomiast liczba osób korzystających wyniosła 1 037. Według stanu na dzień 31 grudnia 2014, 24 osoby oczekiwały na przyjęcie do ŚDS.

ŚDS najliczniejsze są w mieście Kielce – 7, powiecie Kieleckim – 6 oraz sandomierskim – 4. Natomiast po jednym domu samopomocy utworzono w powiecie Koneckim, Kazimierskim, Pińczowskim, Starachowickim, Staszowskim oraz Włoszczowskim.

Ośrodki wsparcia

Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu dla osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają

częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, świadczy usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek.

W 2014 roku na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowały 92 różnego rodzaju ośrodki wsparcia - większość z nich - 73% prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego. Najwięcej ośrodków wsparcia funkcjonuje w Mieście Kielce – 31 oraz powiecie opatowskim 13, zaś najmniej – po jednej placówce w powiatach: kazimierskim, pińczowskim oraz włoszczowskim.

Liczba miejsc w placówkach tego typu wyniosła 4 077 i w odniesieniu do roku 2013 zmniejszyła się o 44%. Liczba osób korzystających z ośrodków wsparcia ukształtowała się w 2014 roku na poziomie 6 678. Spośród wszystkich ośrodków wsparcia jedynie 4 świadczyły usługi dla osób z chorobą Alzheimera oraz 9 dla osób z autyzmem.

Domy pomocy społecznej

Domy pomocy społecznej są przeznaczone dla osób, które nie kwalifikują się do leczenia szpitalnego lecz z uwagi na podeszły wiek, schorzenia, warunki rodzinne, mieszkaniowe i materialne oraz sytuację życiową wymagają stałej opieki.⁷ Domy zajmują się przede wszystkim świadczeniem usług opiekuńczych, niemniej pełnią również formę ośrodków aktywizacji i rozwoju swoich mieszkańców.

W województwie świętokrzyskim w 2014r. funkcjonowało **37 domów pomocy społecznej**, 25 prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, a 12 przez inny podmiot.

Tabela nr 4 Liczba domów pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim - 2014r.

L.p.	Typ domu pomocy społecznej	Ilość
1	Dla osób przewlekle somatycznie chorych	7
2	Dla osób w podeszłym wieku	9
3	Dla niepełnosprawnych fizycznie	1
4	Dla przewlekle psychicznie chorych	12
5	Dla niepełnosprawnych intelektualnie	8
Razem		37

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2014r.

⁷ Świętochowska A. Wizja modelu domu pomocy społecznej w „Opieka – Wychowanie – Terapia” Warszawa 1994.

Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w 2014r wyniosła 3 433, co jest wartością nieznacznie wyższą niż w roku 2013 wynoszącą: 3425, natomiast liczba mieszkańców w 2014r. zmniejszyła się w stosunku do 2013r. o 403 osoby i wyniosła wyniosła: 3 139.

Kluby Integracji Społecznej

Kluby Integracji Społecznej udzielają pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych jako wartości na rynku pracy. Podstawowym celem prowadzenia Klubu Integracji Społecznej jest świadczenie takich usług, które wpisują się szeroko w pojęcie reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do których należą osoby z niepełnosprawnościami. Na podstawie danych Wydziału Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego wynika, iż w roku 2014 na terenie województwa Świętokrzyskiego funkcjonowało 10 Klubów Integracji Społecznej, w których ogółem uczestniczyło 2 305 osób w tym 170 uczestników z niepełnosprawnościami tj. 7,3% ogółu uczestników.

Centrum Integracji Społecznej

Centrum Integracji Społecznej jest instytucją realizująca specjalistyczny program pracy z osobami wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi wykluczeniem tj. m.in. z osobami bezdomnymi, uzależnionymi, długotrwale bezrobotnymi oraz niepełnosprawnymi. Przełamywanie izolacji społecznej i zawodowej powinno odbywać się przy zastosowaniu różnego rodzaju form reintegracji zawodowej i społecznej.

W regionie świętokrzyskim w 2014 r. funkcjonowało 6 CIS, łączna liczba uczestników wyniosła 545, w tym osoby niepełnosprawne 132, co stanowiło 24,2% ogółu uczestników. Z posiadanych danych wynika, iż 2 Centra prowadzone są przez jednostki samorządu terytorialnego, zaś 4 przez organizacje pozarządowe.

Warsztat Terapii Zajęciowej

Warsztaty Terapii Zajęciowej są placówkami pobytu dziennego, wyodrębnionymi organizacyjne i finansowo, które mają na celu stwarzanie osobom niepełnosprawnym możliwości uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej. Terapia w WTZ realizowana jest poprzez terapię zajęciową oraz przez zajęcia ruchowe i ogólnousprawniające. Zajęcia w warsztatach prowadzone są zgodnie z indywidualnym

programem rehabilitacji i terapii, przygotowanym dla uczestników. Działalność warsztatów ma charakter niezarobkowy, a ewentualny dochód ze sprzedaży produktów i usług wyrabianych przez uczestników przeznaczany jest na pokrycie kosztów związanych z integracją społeczną uczestników.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2014r. funkcjonowało 26 warsztatów terapii zajęciowej, w zajęciach uczestniczyło 932 osoby, zaś roczny koszt funkcjonowania wyniósł 16 581 970zł

Warto zaznaczyć, iż mimo wielu wysiłków zmierzających do zminimalizowania obszarów wykluczenia społecznego osób z niepełnosprawnościami, nadal nie mają one możliwości realizacji swoich planów życiowych i zamierzeń na takim poziomie, jak osoby pełnosprawne

4.6. Dostęp oraz działalność instytucji kulturalno – oświatowych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Działalność instytucji kultury w głównej mierze polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury, prowadzona może być poprzez różnorodne formy organizacyjne, m.in.: teatry i instytucje muzyczne, kina, galerie i salony sztuki, muzea, biblioteki i domy kultury, zarówno przez podmioty publiczne jak i prywatne.

Dostępność instytucji kultury dla osób z niepełnosprawnościami uwarunkowana jest stopniem przystosowania obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, a w szczególności dostępności osób z dysfunkcją narządu ruchu oraz miejscem ich lokalizacji. Większa możliwość skorzystania z propozycji kulturalnej jest w dużych miastach, w których najczęściej zlokalizowane są teatry i instytucje muzyczne, galerie, salony sztuki, mniejsza natomiast w małych miejscowościach i na terenach wiejskich.

Obiekty wszystkich instytucji kultury – z wyjątkiem Teatru im S. Żeromskiego - podlegających Samorządowi Województwa Świętokrzyskiego, stwarzają osobom z niepełnosprawnościami dogodne warunki do udziału w życiu kulturalnym, zarówno pod względem architektonicznym, jak i wyposażenia technicznego – zastosowane są najnowocześniejsze elektroniczne urządzenia dźwiękowe oraz dotykowe. Pełne rozwiązanie problemu barier architektonicznych w Teatrze im. S. Żeromskiego – mimo już poczynionych inwestycji - jest utrudnione ze względu na ochronę konserwatorską i architekturę zabytkowego budynku.

W roku 2014 jedynie Wojewódzki Dom Kultury im. J. Piłsudskiego, w ramach inwestycji ułatwiających komunikację osób niepełnosprawnych, rozpoczął budowę podnośnika - realizację zadania planuje się zakończyć w roku 2015 r.

Instytucje kultury realizowały w roku 2014 szereg przedsięwzięć na rzecz osób z niepełnosprawnościami i uczestniczyły w kampaniach promujących ich udział w życiu kulturalnym.

Instytucją wiodącą w zakresie działalności kulturalnej merytorycznie ukierunkowanej na osoby z niepełnosprawnościami jest Wojewódzki Dom Kultury im. J. Piłsudskiego w Kielcach. Jest organizatorem imprez artystycznych i różnych form amatorskiego ruchu artystycznego adresowanych do tej grupy społecznej. W WDK działa Świętokrzyski Klub Dzieci i Młodzieży Specjalnej Troski, a także znany w kraju Zespół Inscenizacji Tanecznej „Uśmiech”. W 2014 roku podjęto współpracę z osobami głuchymi i niedosłyszącym tworząc Teatr Plastyczny „Sen”. Ponadto WDK zorganizował w ubiegłym roku 8 przedsięwzięć kulturalnych adresowanych specjalnie do osób niepełnosprawnych, a zespół „Uśmiech” dał 15 występów na festiwalach i koncertach w regionie i w kraju.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Witolda Gombrowicza w ramach projektu „Biblioteka równych szans” zorganizowała 7 spotkań dla osób z dysfunkcją wzroku. Promocji regionu poświęcone było spotkanie literackie na temat życia i twórczości H. Sienkiewicza, z udziałem 50. członków Oddziału Świętokrzyskiego Polskiego Związku Niewidomych. Biblioteka wzięła też udział w projekcie wyżej wymienionego Oddziału pn. „Letnia aktywność społeczna seniorów niewidomych i słabowidzących z województwa świętokrzyskiego”, w ramach którego zorganizowano 6 spotkań z udziałem 191 osób.

Muzeum Narodowe w Kielcach otrzymało ogólnopolską nagrodę dla instytucji kultury „Idol 2014”, przyznaną przez Fundację Szansa dla Niewidomych za projekt aktywizujący osoby niepełnosprawne pn. „Recepcja sztuki”. Projekt obejmował m.in. udostępnienie wystawy czasowej, zajęcia edukacyjne, udział w konkursie „Moje marzenia”, wykonanie tablic informacyjnych i wydawnictw w alfabecie Braille'a i wersji dźwiękowej. W ramach innego projektu - „Muzeum bliżej nas” - partnerzy Muzeum Narodowego (organizacje pozarządowe i instytucje) otrzymali możliwość bezpłatnego zwiedzania wystaw muzealnych. Z tej możliwości skorzystało 28 grup zorganizowanych (w sumie prawie czterysta osób).

Muzeum Wsi Kieleckiej zorganizowało w roku 2014 w Parku Etnograficznym w Tokarni wystawę dla osób z dysfunkcjami wzroku pt. „Sztuka bez barier”.

Europejskie Centrum Bajki im. Koziołka Matołka w Pacanowie zrealizowało projekt PROW Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich „Przeprowadzenie cyklu szkoleń mających na celu profesjonalną obsługę turysty, w tym osób niepełnosprawnych”. Ponadto ECB inicjowało i kontynuuje akcje na rzecz równego uczestnictwa w kulturze osób z niepełnosprawnościami poprzez warsztaty tematyczne, profilaktyczne dla osób z różnymi deficytami: w 2014 roku były to m.in. warsztaty dla grup zorganizowanych 15 dzieci autystycznych z Dąbrowy Tarnowskiej oraz 30 podopiecznych Ośrodków Terapii Zajęciowej Caritas Kielce. Zajęcia warsztatowe prowadzi wykwalifikowana kadra animatorów ECB.

Teatr im. Stefana Żeromskiego uczestniczył w projekcie „Równi lecz różni”, współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i koordynowanym przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kielcach. Prowadzona była współpraca ze świetlicami środowiskowymi, polegająca na zapoznawaniu ich podopiecznych z pracą w Teatrze i prowadzeniem instruktażu stanowiskowego (m.in. na stanowiskach: krawiec, stolarz, perukarz).

Wojewódzkie instytucje kultury, świadczące usługi odpłatnie, stosują dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów system zniżek cen biletów.

V. Podnoszenie poziomu aktywności zawodowej oraz polityka równych szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Niepełnosprawność to nie tylko zaburzenie sfery biologicznej czy intelektualnej człowieka. To także zakłócenie czy wręcz uniemożliwienie pełnienia ról w społeczeństwie, do jakich człowiek jest powołany i bez których obejść się nie może. Taką dziedziną, w której człowiek realizuje się jako jednostka społeczna jest praca, która, co zostało niejednokrotnie udowodnione, jest niekiedy najlepszą terapią. Dlatego tak ważne jest stworzenie możliwości i warunków do pracy osobom niepełnosprawnym⁸.

Ważnym efektem podjęcia pracy jest nawiązanie nowych relacji i kontaktów; osoby z niepełnosprawnościami przestają być jedynie odbiorcami działań bliskich czy państwa, ale też stają się podmiotami życia społecznego. Nie mniej ważny jest również wizerunek pracującej osoby niepełnosprawnej: kogoś kto płaci podatki, a nie jest tylko biorcą różnego rodzaju świadczeń. Praca zawodowa osób niepełnosprawnych umożliwi zmianę postrzegania siebie jako aktywnych i samodzielnych uczestników życia społecznego. Należy zauważyć, iż rehabilitacja zawodowa stanowi kluczowy element w procesie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Praca jest nie tylko sposobem na niezależność ekonomiczną, daje też poczucie sensu i przydatności społecznej.

Założenia systemu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w Polsce wskazują, że rehabilitacja może być realizowana na co najmniej jednym z obszarów zatrudnienia: w warsztacie terapii zajęciowej, zakładzie aktywności zawodowej, zakładzie pracy chronionej oraz na otwartym rynku pracy.

Złożoność systemu rehabilitacji, mnogość instytucji i zadań przez nie realizowanych z jednej strony daje szeroką paletę możliwości włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy, z drugiej strony następuje szereg barier wynikających z braku zintegrowanego zarządzania kwestiami rehabilitacji oraz współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami pomocowymi.

Zgodnie z zapisami „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020” jedną z instytucji zaangażowaną w realizację celu operacyjnego II - Podnoszenie poziomu aktywności zawodowej oraz polityka równych szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy jest Wojewódzki Urząd Pracy. Niemniej zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej

⁸ L.Mizera „System wspierania rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w Polsce”, Warszawa 2011.

i społecznej osób niepełnosprawnych realizowane są przez samorzady powiatowe, samorząd województwa, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz organizacje pozarządowe – w ramach zleczanych zadań.

5.1. Poziom i struktura bezrobocia osób niepełnosprawnych.

Bezrobocie to zjawisko dotyczące całego społeczeństwa. Jednakże osoby niepełnosprawne stanowią grupę bezrobotnych, która ze względu na istniejące bariery ma największe trudności w uzyskaniu zatrudnienia. Wśród barier w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych wyróżnia się czynniki obiektywne i subiektywne. Do pierwszej grupy można zaliczyć system prawny w niewystarczający sposób promujący zatrudnienie niepełnosprawnych, niedostosowanie warunków zatrudnienia niepełnosprawnych do ich potrzeb, a przede wszystkim sam rynek pracy, którego reguły zdecydowanie preferują zatrudnienie w pełni sprawnych pracowników. Wśród czynników subiektywnych wymienić można: brak zainteresowania podjęciem pracy przez osoby niepełnosprawne, negatywne postawy pracodawców, niezadawalające stymulowanie osób niepełnosprawnych do podjęcia aktywności zawodowej⁹.

Jednocześnie praca daje osobom niepełnosprawnym możliwość pełnego uczestniczenia w życiu społecznym, stanowi szansę do rozwoju oraz wpływa na wzrost samooceny przez co dla wielu osób niepełnosprawnych stanowi kwestię priorytetową.

Podjęcie pracy zawodowej przez osoby niepełnosprawne należy traktować jako element procesu usamodzielnienia się tych osób zarówno w aspekcie ekonomicznym, jak też psychospołecznym. Uzależnienie od innych jest bowiem jednym z najboleśniejszych doświadczeń wielu osób niepełnosprawnych, a stopniowe uwalnianie się od tego uzależnienia należy traktować jako ważny aspekt kompleksowej rehabilitacji.¹⁰

Niestety nadal dość często grupa ta, pod względem aktywności na rynku pracy jest marginalizowana i wyłączana ze społeczeństwa, a ich problemy ze znalezieniem pracy i utrzymaniem jej, są czynnikiem powodującym trudną do zaakceptowania sytuację.

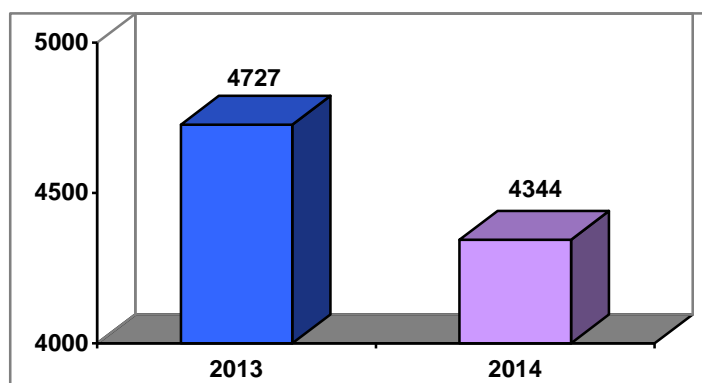
Na koniec grudnia 2014r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy w województwie świętokrzyskim pozostawało 4.344 bezrobotnych niepełnosprawnych, co stanowiło 5,8% ogółu bezrobotnych. Jest to wartość nieznacznie niższa od średniej

⁹ A. Chmielewska, Stymulacja rozwoju zawodowego osób niepełnosprawnych, w: E. Rutkowska (red.) Pracownik z niepełnosprawnością, Lublin 2007.

¹⁰ R. Maciejewska „Obawy związane z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych”, Lublin 2012.

krajowej wynoszącej 6,0%. W porównaniu do grudnia 2013r. omawiana grupa bezrobotnych zmniejszyła się o 383 osoby tj. o 8,1%.

Wykres nr 21 Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych na koniec 2013 i 2014r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy

Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych było 1.677 mieszkańców wsi i 2.667 mieszkańców miast.

Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych na koniec 2014r. najczęściej było mieszkańców: powiatu ostrowieckiego - 976 , miasta Kielce- 900, powiatu kieleckiego – 565 oraz powiatu koneckiego – 364 , zaś najmniej mieszkańców: powiatu kazimierskiego – 56, włoszczowskiego - 68 oraz pińczowskiego - 87.

Mapa nr 3 Udział bezrobotnych osób niepełnosprawnych na koniec 2014r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

W 2014r. włączono do ewidencji osób niepełnosprawnych łącznie 7.109 bezrobotnych. Udział niepełnosprawnych bezrobotnych kobiet wyniósł 48.6% natomiast

mężczyzn 51,4%. W tym samym okresie wyłączono z ewidencji 7.554 bezrobotnych niepełnosprawnych, w tym 2.808 z powodu podjęcia pracy.

Na przestrzeni 2014r. pracodawcy zgłosili do powiatowych urzędów pracy 1.090 propozycji zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (w 2013r. – 1.082) dla osób niepełnosprawnych oraz 105 miejsc aktywizacji zawodowej – głównie w ramach odbywania stażu.

W 2014 roku pracę podjęło 2.808 niepełnosprawnych bezrobotnych, co stanowiło wartość wyższą o 9,3% niż w roku 2013. Większość, bo 2.177 osób podjęła zatrudnienie niesubsydiowane, natomiast z zatrudnienia subsydiowanego skorzystało 631 osób.

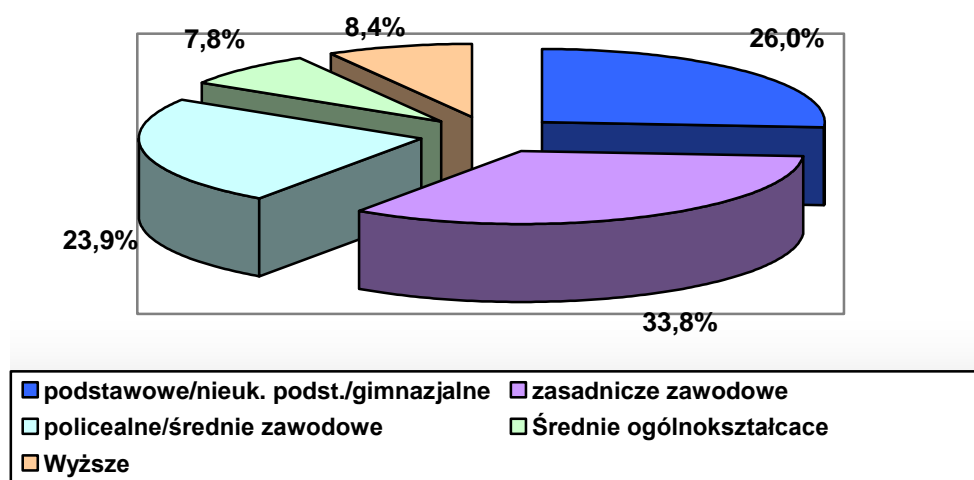
Pracę podjęło 1.386 (49,4%) kobiet i 1.422 (50,6%) mężczyzn. W analizowanej grupie zdecydowanie więcej było mieszkańców miast 1.635 osób (58,2%) niż wsi – 1.173 osoby (41,8%).

Zakres problemów dotyczących osób z niepełnosprawnościami w związku z ich aktywnością zawodową jest zróżnicowany i szeroki. Odnoszą się one zarówno do samych osób niepełnosprawnych, jak i pracodawców oraz szeroko rozumianego otoczenia.

Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy nie jest jednorodna, zależy ona od typu niepełnosprawności i jej stopnia. Ponadto zmiennymi, które warunkują pozycję niepełnosprawnych na rynku pracy są wykształcenie, wiek oraz staż pracy.

Głównym źródłem problemów osób niepełnosprawnych na rynku pracy są bariery edukacyjne i niski poziom wykształcenia. Posiadane umiejętności oraz wykształcenie jest jednym z kluczowych czynników decyzyjnych przy zatrudnianiu pracownika. Niepełnosprawni nadal mają gorszy dostęp do edukacji, szczególnie edukacji wyższej, w porównaniu do ludzi sprawnych, przez co w efekcie słabszy dostęp do rynku pracy. Teza ma odzwierciedlenie w statystykach. Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych największy udział stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 33,8% (1.469 osób) oraz podstawowym i podstawowym nieukończonym bądź gimnazjalnym 26% (1.127 osób). Kolejną pod względem liczebności grupą byli bezrobotni z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym - 23,9%, a następnie wyższym – 8,4%. Najmniej osób legitymowało się wykształceniem ogólnokształcącym – 7,9%.

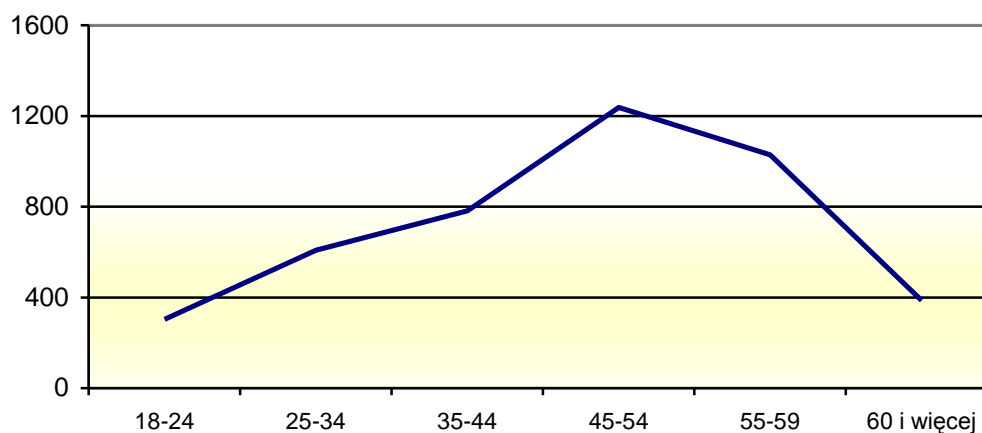
Wykres nr 22. Bezrobotni niepełnosprawni wg poziomu wykształcenia.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Analiza zjawiska bezrobocia osób niepełnosprawnych w ujęciu wieku osób bezrobotnych wskazuje, iż sytuacja w latach minionych nie uległa znaczącej zmianie. Na koniec 2014r. wśród bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy najwięcej było osób w wieku 45-54 lata – 1.237 osób tj. 28,5% ogółu. Drugą pod względem liczebności grupę stanowili niepełnosprawni w wieku 55-59 lat – 1.028 osób tj. 23,6%, natomiast osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły 8,9% - 386 osób. Udział niepełnosprawnych bezrobotnych w wieku 35-44 wyniósł 18% - tj. 781 osób; natomiast w wieku 25-34 lata 14%. Najmniej liczną grupą osób niepełnosprawnych bezrobotnych był osoby młode - w przedziale wiekowym 18-24 lata – 304 osoby tj. 7% ogółu.

Wykres nr 23 Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych wg wieku w 2014r.

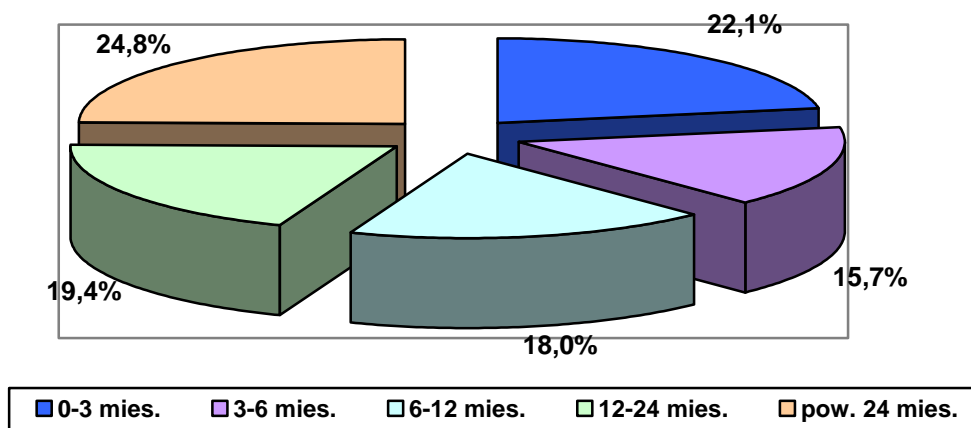

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Stopień niepełnosprawności oraz rodzaj schorzenia jest jednym z głównych czynników decydujących o możliwości podjęcia pracy przez osoby z niepełnosprawnością. Na koniec 2014r. najliczniejszą grupą wśród osób bezrobotnych niepełnosprawnych były osoby posiadające lekki stopień niepełnosprawności – 2.281 osób, tj. 52,5% ogółu, zaś najmniej liczną grupą były osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności – 100 osób tj. 2,3%. Należy zaznaczyć, iż w porównaniu do roku 2013 zmniejszyła się liczba bezrobotnych z lekkim stopniem niepełnosprawności o 100 osób, natomiast wzrosła ze stopniem znacznym o 5 osób. Wśród przyczyn niepełnosprawności wśród osób bezrobotnych dominującymi są schorzenia narządu ruchu oraz choroby układu krążenia i oddechowego.

Z danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach wynika, iż wśród bezrobotnych niepełnosprawnych najwięcej osób posiadało długi staż pracy wynoszący od 10 do 20 lat – 21,5% oraz od 20 do 30 lat - 20%). Od 1 do 5 lat pracowało 16,3% ogółu. natomiast stażu pracy nie posiadało aż 10,6% bezrobotnych niepełnosprawnych.

Wykres nr 24 Bezrobotni niepełnosprawni według czasu pozostawania bez pracy.

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy.

Analiza zjawiska bezrobocia osób niepełnosprawnych według czasu pozostawania bez pracy pozwala na stwierdzenie, iż wśród bezrobotnych niepełnosprawnych najliczniej reprezentowanymi grupami były osoby długotrwale bezrobotni – 24,8%. Należy odnotować zmniejszenie tej grupy osób w stosunku do roku 2013 o 14,5 punktu procentowego. Najmniej liczną grupą niepełnosprawnych bezrobotnych były osoby pozostające bez pracy od 3 do 6 miesięcy – stanowili 15,7% ogółu.

Podsumowując: największy udział wśród bezrobotnych niepełnosprawnych osób stanowiły osoby:

- w wieku 45-54 lata oraz 55-59 lat,

- z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz podstawowym i podstawowym nieukończonym bądź gimnazjalnym
- pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy,
- z lekkim stopniem niepełnosprawności.

5.2. Zadania samorządów powiatowych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Zgodnie z zapisami Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych „rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.”

Wprowadzony kompleksowy model rehabilitacji zakłada uwzględnienie wszystkich rodzajów potrzeb osoby niepełnosprawnej w procesie rehabilitacyjnym. W związku z tym postępowanie rehabilitacyjne łączy w sobie elementy rehabilitacji psychologicznej, medycznej, społecznej i zawodowej. Podział ten ma znaczenie jedynie metodyczne, gdyż w praktyce rehabilitacja jest procesem ciągłym, a poszczególne jej etapy nakładają się i uzupełniają.

Szereg zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w oparciu o środki PFRON (przyznawane powiatom wg. algorytmu) realizują samorzady powiatowe.

Do zadań powiatów realizowanych z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych należą:

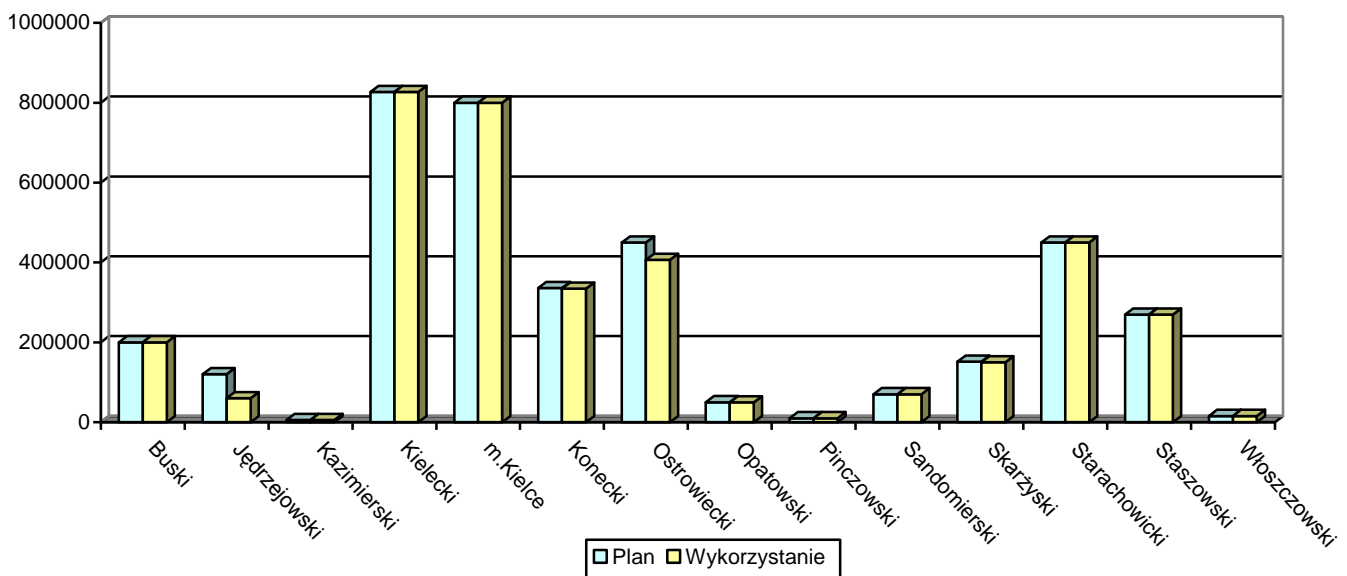
- udzielanie osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej albo rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej
- udzielanie dofinansowania do wysokości 50% oprocentowania kredytów bankowych, zaciągniętych przez osoby niepełnosprawne na kontynuowanie działalności gospodarczej lub prowadzenie własnego lub dzierżawionego gospodarstwa rolnego,
- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej.
- finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego niepełnosprawnych,

- zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy (staże, prace interwencyjne, szkolenia, przygotowania zawodowe w miejscu pracy).

W roku 2014 samorzady powiatowe na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych przeznaczyły kwotę: 3.728.805zł. Ostatecznie w wyniku realizacji zadań została wykorzystana kwota: 3.670.343zł co oznacza, że skuteczność wykorzystania środków PFRON przez powiaty wyniosła 98,4%, co stanowi wartość wyższą o 7 punktów procentowych niż w roku 2013.

Należy zwrócić uwagę na duże dysproporcje w zaangażowaniu środków finansowych na powyższe zadania przez poszczególne powiaty. Najmniejszą kwotę na zadania z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych przeznaczyły i wykorzystały powiaty: kazimierski, pińczowski oraz włoszczowski, zaś największą powiat kielecki, miasto Kielce oraz powiat starachowicki.

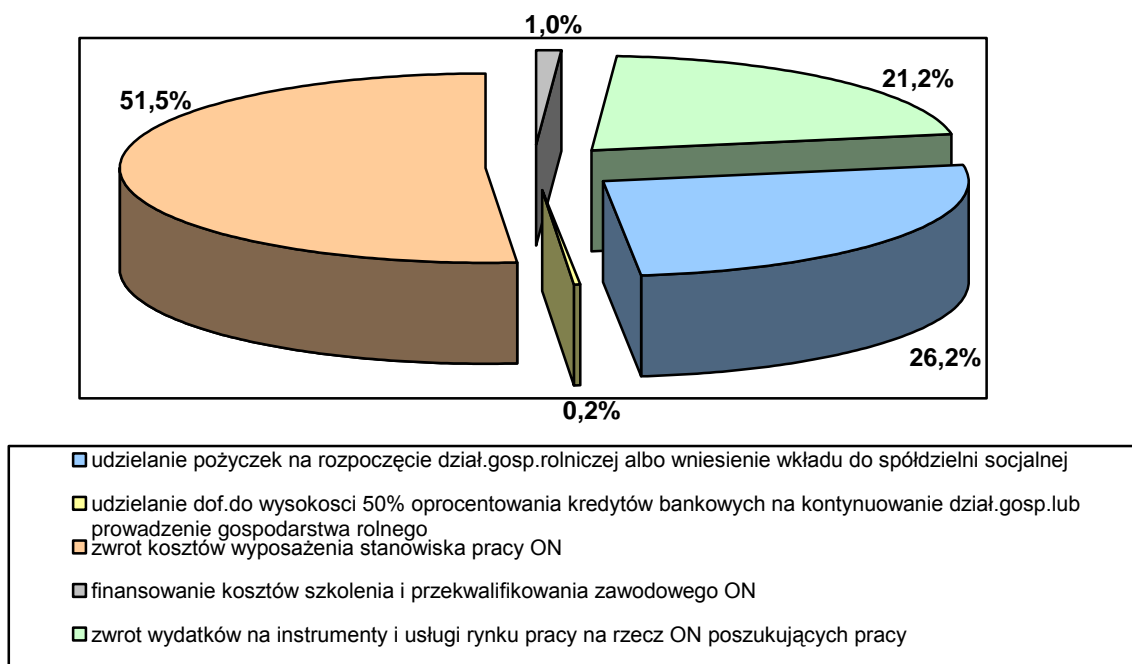
Wykres nr 25 Wykorzystanie środków PFRON przez samorzady powiatowe województwa Świętokrzyskiego na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Z posiadanych danych wynika, iż nie wszystkie powiaty zabezpieczyły i przeznaczyły środki finansowe na realizację wszystkich zadań ustawowych na rzecz rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Wykres nr 26 Wydatkowanie przez powiaty środków na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Zadaniami na które świętokrzyskie samorządy powiatowe wydatkowały najwięcej środków finansowych były:

- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej – 1.889.513zł,
- udzielanie osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej albo rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej – 960.396 zł.,
- zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy na rzecz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy – 778.611zł.

zaś najmniej:

- udzielanie dofinansowania do wysokości 50% oprocentowania kredytów bankowych, zaciągniętych przez osoby niepełnosprawne na kontynuowanie działalności gospodarczej lub prowadzenie własnego lub dzierżawionego gospodarstwa rolnego – 5.700zł,
- finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego niepełnosprawnych – 36.123zł.

Ważnym elementem procesu aktywizacji i rehabilitacji zawodowej skierowanej do osób niepełnosprawnych pozostających bez pracy są kampanie informacyjne prowadzone na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Zaletami kampanii jest możliwość dotarcia przy stosunkowo niskich nakładach finansowych do szerokiego kręgu odbiorców – osób niepełnosprawnych, ich rodzin jak i pracodawców. Dzięki działaniom podejmowanym w ramach kampanii możliwe jest pogłębianie wiedzy, zapobieganie bierności i izolacji osób niepełnosprawnych, a także promocja postaw służących kształtowaniu integracji zawodowej i społecznej tej grupy osób.

W regionie świętokrzyskim spośród 14 powiatów 8 (czyli 57% ogółu) prowadziło w 2014r. działania kampanijne na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Do najczęściej wymienianych przez respondentów form zaliczyć należy:

- tworzenie serwisów internetowych/umieszczanie informacji z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych na stronach internetowych,
- umieszczenie artykułów w lokalnych mediach, prasie
- organizowanie spotkań z osobami niepełnosprawnymi jak i pracodawcami.

Kolejnym wskaźnikiem poddanym analizie była liczba opracowanych przez powiaty programów reintegracji zawodowej z uwzględnieniem specyficznych potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych, który obejmowałby system szkoleń z zakresu zakładania spółdzielni socjalnych i działalności gospodarczej. Tego typu forma przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych w regionie nie jest popularna – zaledwie dwa powiaty: miasto Kielce oraz powiat skarżyski posiadają opracowany program reintegracji zawodowej niepełnosprawnych.

5.3. Zadania samorządu województwa z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nakłada na samorząd wojewódzki zadania mające na celu prowadzenie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Do zadań realizowanych przez samorząd województwa wynikających z zapisów ustawy z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych jest dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej. W roku 2014 w ramach w/w zadania Samorząd Województwa przeznaczył środki PFRON w wysokości: 2 974 007,73zł. Dofinansowaniem objęto trzy funkcjonujące zakłady aktywności zawodowej:

- Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Stykowie w kwocie: 1 461 632,73 zł.
- Zakład Aktywności Zawodowej w Końskich, którego organizatorem jest Polski Związek Niewidomych w kwocie: 772 375,00 zł.
- Zakład Aktywności Zawodowej w Kielcach, którego organizatorem jest „Caritas” Diecezji Kieleckiej w kwocie: 740 000,00 zł.

Ostatecznie Zakłady wykorzystały środki PFRON w wysokości: 2 952 233,99 zł. Ponadto w 2014 r. Samorząd Województwa z własnych środków dofinansowywał działalność Zakładów Aktywności Zawodowej kwotą: 300 777,58zł.

W roku 2014 złożony został także wniosek w zakresie dofinansowania ze środków PFRON kosztów związanych z działalnością kolejnego Zakładu Aktywności Zawodowej, którego organizatorem jest Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”. W grudniu 2014 roku podpisano umowę na dofinansowanie działalności tego Zakładu w 2015 roku.

Spektrum działań Samorządu Województwa Świętokrzyskiego – Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych obejmuje także zlecanie zadań fundacjom oraz organizacjom pozarządowym. W 2014r. w ramach 2 edycji konkursów ofert została przekazana organizacjom pozarządowym łączna kwota środków PFRON w wysokości: 434.971,32 zł. na zadania związane z organizowaniem i prowadzeniem rehabilitacji zawodowej.

5.4. Zadania Oddziału Świętokrzyskiego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Obecnie przez Oddział PFRON realizowany jest program – „Junior” - na rzecz aktywizacji zawodowej absolwentów niepełnosprawnych. Celem programu jest umożliwienie wejścia w życie zawodowe m.in. poprzez odbycie stażu, zdobycie zatrudnienia młodym osobom niepełnosprawnym. Program stanowi uzupełnienie działań realizowanych przez urzędy pracy w ramach kolejnych edycji Krajowego Programu Aktywizacji Zawodowej Absolwentów „Pierwsza Praca” z wykorzystaniem środków Funduszu Pracy. W 2014r. w ramach programu Junior skorzystało 88 osób, środki własne Biura PFRON, które do realizacji zadania przez Powiatowe Urzędy Pracy przekazano wyniosła w 2014r. 506.040,00 zł.

Ponadto w ramach wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych poprzez „System Obsługi Dofinansowań” zrekompensowano podwyższone koszty zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ponad 500 instytucjach W związku z faktem, iż System jest

obsługiwany centralnie w nie ma możliwości oszacowania wydatkowanej kwoty na terenie województwa świętokrzyskiego.

5.5. Chroniony rynek pracy

Chroniony rynek pracy, zwany zamkniętym tworzą zakłady, które gwarantują miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych, a zatrudnione w nich osoby z niepełnosprawnością wykonują swoją pracę w specjalnych – chronionych warunkach. Osobliwą cechą zatrudnienia na chronionym rynku pracy jest to, iż nie występuje tu konkurencja pomiędzy osobami sprawnymi i niepełnosprawnymi, zaś środowisko pracy dostosowywane jest do psychofizycznych możliwości zatrudnionego. Podstawowymi rodzajami przedsiębiorstw na chronionym rynku pracy w Polsce są: zakłady pracy chronionej (ZPCh).

Rok 2014 zarówno w skali kraju jak i regionu świętokrzyskiego był kolejnym okresem w którym odnotowano zmniejszenie liczby zakładów pracy chronionej oraz zatrudnionych w nich osób niepełnosprawnych. Przyczyny takiego stanu rzeczy należy upatrywać w dokonanej zmianie w zakresie finansowania wynagrodzeń osób niepełnosprawnych pracujących na chronionym rynku pracy.

Analizie poddano dane pozyskane z Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji PFRON. Wynika z nich, że w ciągu minionego roku w skali kraju liczba zatrudnionych na chronionym rynku pracy zmniejszyła się o 29 tys. osób, zaś w samym regionie świętokrzyskim o 118 osób niepełnosprawnych.

Tabela nr 5 prezentuje zatrudnienie w zakładach pracy chronionej na przestrzeni lat 2013 – 2014 w regionie.

Tabela nr 5 Zatrudnienie w zakładach pracy chronionej w latach 2013-2014 w województwie świętokrzyskim.

	2013		2014	
	Województwo	Kraj	Województwo	Kraj
Liczba ZPCh	43	1416	42	1.278
Liczba zatrudnionych osób ogółem	3.777	220.343	3.641	185.410
Liczba zatrudnionych ON ogółem	3.140	177.080	3.022	147.790
- znaczny st. niepełnosprawności	177	10.672	190	10.336
- umiarkowany st. niepełnosprawności	2.297	117.997	2219	101.387
- lekki stopień niepełnosprawności	613	36.067	666	48.441

Źródło: System Obsługi Dofinansowań i Refundacji

VI. Rehabilitacja i profilaktyka medyczna osób niepełnosprawnych.

W województwie świętokrzyskim rozwój obiektów ochrony zdrowia i rehabilitacji oraz wyposażenie ich w nowoczesny sprzęt mający na celu poprawę jakości i dostępności usług w zakresie rehabilitacji oraz podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej stanowi jeden z priorytetów polityki zdrowotnej regionu.

Prowadzone badania oraz dane statystyczne jednoznacznie wskazują na wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz wydłużającą się przeciętną długość życia mieszkańców przy jednoczesnym pogorszeniu ich stanu zdrowia. Jednym z następstw tego zjawiska jest między innymi rosnąca liczba osób z niepełnosprawnościami, w każdym przedziale wieku, które wymagają przejściowych lub trwałych świadczeń. Dlatego też profilaktyka rozumiana jako zapobieganie występowaniu chorobom oraz rehabilitacja jest pierwszym i jednym z najważniejszych działań, które stanowią o sukcesie leczenia i powrocie osoby do możliwie pełnej aktywności społecznej i zawodowej.

Rehabilitacja powinna przebiegać na wielu płaszczyznach: medycznej, psychologicznej, społecznej i zawodowej.

Rehabilitacja medyczna, nazywana usprawnianiem leczniczym, jest programem leczenia funkcjonalnego, który ma za zadanie przywrócić możliwie optymalnej sprawności w czynnym życiu społecznym. Prowadzi się ją w warunkach szpitalnych, ambulatoryjnych, sanatoryjnych i domowych. Koncepcja rehabilitacji zakłada następujące cechy: wczesność zapoczątkowania, powszechność, ciągłość, oraz kompleksowość.¹¹

Zestawienia w tabeli i wykresie dotyczą udzielania świadczeń rehabilitacji medycznej opracowano na podstawie danych statystycznych udostępnionych przez Oddział Świętokrzyskiego Narodowego Funduszu Zdrowia. Podstawową metodą pracy w rehabilitacji medycznej jest praca zespołu rehabilitacyjnego przy wykorzystaniu zaplecza medyczno - rehabilitacyjnego.

Tabela nr 6. Placówki rehabilitacji medycznej w województwie świętokrzyskim.

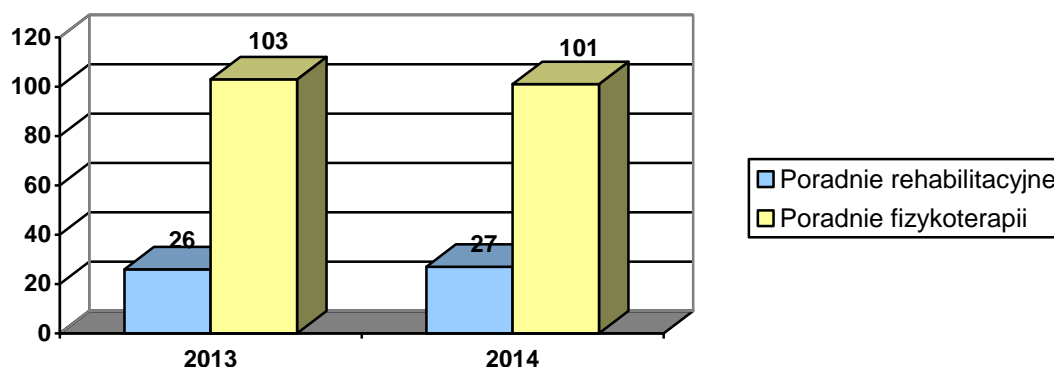
Wyszczególnienie	Liczba zakładów		
	2006	2010	2014
Oddziały rehabilitacyjne	11	13	13
Liczba łóżek w oddziałach rehabilitacyjnych	273	822	970
Dzienne oddziały rehabilitacyjne	18	31	27

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

¹¹ I. Karwat, A. Skwarcz „Postępy Nauk Medycznych” Nr 3/2000

W roku 2014 liczba oddziałów rehabilitacyjnych w województwie świętokrzyskim wyniosła 13 – na przestrzeni lat 2010-2013 nie odnotowano wzrostu liczby oddziałów rehabilitacyjnych. Natomiast liczba łóżek w oddziałach rehabilitacyjnych w 2014r wynosząca 970 była o 15% wyższa niż w roku 2010. Natomiast na przestrzeni minionych 4 lat zmalała do 27 liczba dziennych oddziałów rehabilitacyjnych.

Wykres nr 27 Liczba poradni rehabilitacyjnych oraz fizykoterapii na terenie województwa Świętokrzyskiego.

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

Poradnie rehabilitacyjne funkcjonujące w strukturze Zespołonej Opieki Zdrowotnej (ZOZ) mają za zadanie zapewnienie leczniczego usprawniania osobom niepełnosprawnym w środowisku zamieszkania. Zakres oddziaływań poradni rehabilitacji medycznej obejmuje leczenie ambulatoryjne osób z przewlekłymi chorobami i dysfunkcjami narządu ruchu, nie wymagających leczenia szpitalnego. Przeprowadzone przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) badania wykazały, iż te „wykazały znacznie większe zapotrzebowanie na małe jednostki organizacyjne, świadczące zabiegi przez wysoko wykwalifikowany personel w środowisku (w miejscu zamieszkania), w porównaniu z opieką wysokospecjalizowanych ośrodków, z których korzysta niewielka liczba osób najczęściej niepełnosprawnych”¹²

W roku 2014 w regionie świętokrzyskim liczba poradni rehabilitacyjnych wyniosła 27, na przestrzeni lat 2013 i 2014 odnotowano wzrost o jedną poradnię.

Z kolei liczba poradni fizykoterapii na przestrzeni lat 2013-2014 uległa zmniejszeniu o dwie poradnie i wynosiła 101.

¹² Andrzej Skwarcz, Piotr Majcher „Współczesny model organizacji rehabilitacji wg światowej organizacji zdrowia”.

Wyszczególnienie	Liczba świadczeniobiorców	Całkowity koszt realizacji świadczeń medycznych
------------------	---------------------------	---

Fizjoterapia ambulatoryjna	101	29.203.639
Fizjoterapia domowa	3	678.678
Lekarska ambulatoryjna opieka rehabilitacyjna	27	860.013
Rehabilitacja neurologiczna	7	7.049.632
Rehabilitacja osób z dysfunkcją narządu słuchu i mowy	1	218.630
Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku/oddziale dziennym.	6	3.237.608
Rehabilitacja kardiologiczna w ośrodku/oddziale dziennym.	3	244.138
Rehabilitacja kardiologiczna w warunkach stacjonarnych	2	2.362.198
Rehabilitacja ogólnoustrojowa w ośrodku/oddziale dziennym	22	9.022.266
Rehabilitacja ogólnoustrojowa w warunkach stacjonarnych	12	26.875.890
Rehabilitacja osób z dysfunkcją narządu wzroku	1	134.570
RAZEM	185	79.887.262

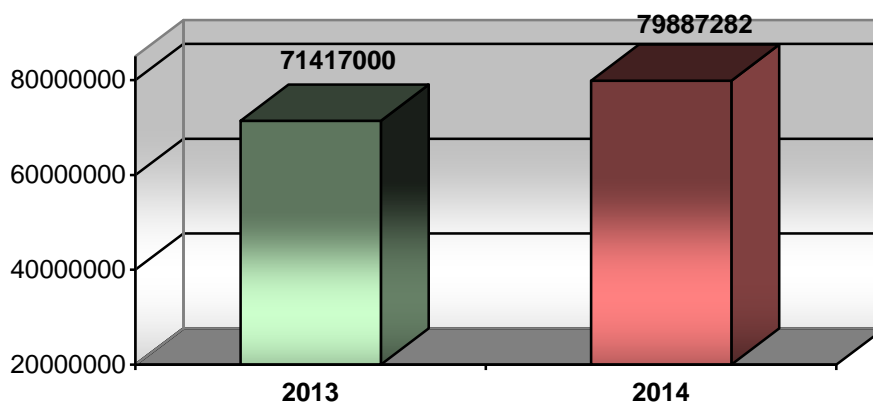
Tabela nr 7 przedstawia koszty realizacji świadczeń rehabilitacji medycznej przez Oddział Świętokrzyski Narodowego Funduszu Zdrowia w roku 2014 wg. poszczególnych rodzajów rehabilitacji medycznej.

Tabela nr 7 Koszty świadczeń rehabilitacyjnych w Oddziale Świętokrzyskim Narodowego Funduszu Zdrowia na przestrzeni 2006 – 2013 – kwoty w tys. zł.

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

Łączny koszt udzielonych świadczeń w zakresie rehabilitacji medycznej w 2014r. wyniósł 79.887.262zł. Najwyższe nakłady zostały poniesione na prowadzenie fizjoterapii ambulatoryjnej – 29.203.639 zł, co stanowiło ponad 36% ogółu kosztów oraz rehabilitację ogólnoustrojową w warunkach stacjonarnych - 26.875.890 zł – 33% ogółu kosztów rehabilitacji medycznej.

Wykres nr 28 Wysokość środków poniesionych na świadczenia rehabilitacji medycznej w latach 2013 – 2014.

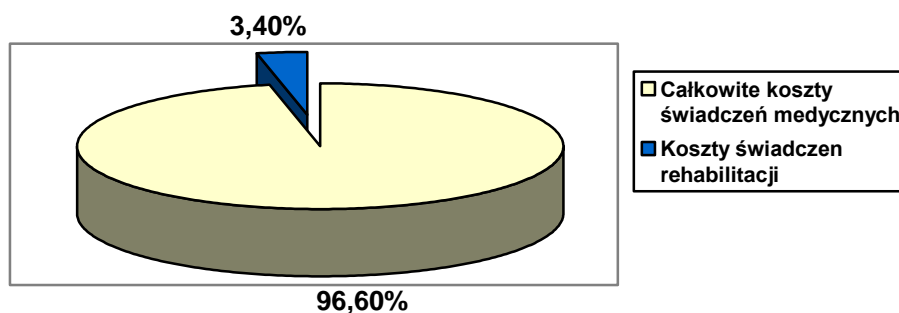

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

W roku 2014 w stosunku do roku 2013 o ponad 10% wzrosły poniesione nakłady na świadczenia rehabilitacji medycznej. Z posiadanych danych wynika, iż wzrostowa tendencja występowała także w latach wcześniejszych, co oznacza większe zapotrzebowanie na świadczenia rehabilitacyjne.

Ważnym wskaźnikiem obrazującym skalę i zakres udzielanych świadczeń rehabilitacji medycznej jest udział kosztów realizacji świadczeń z zakresu rehabilitacji w całkowitym koszcie realizacji świadczeń zdrowotnych. Wskaźnik ten wyniósł 3,40% i jest nieznacznie niższy niż w roku 2013 - wynoszącym 3,42% .

Wykres nr 29 Udział kosztów świadczeń rehabilitacji medycznej w całkowitych kosztach świadczeń zdrowotnych w 2014r.

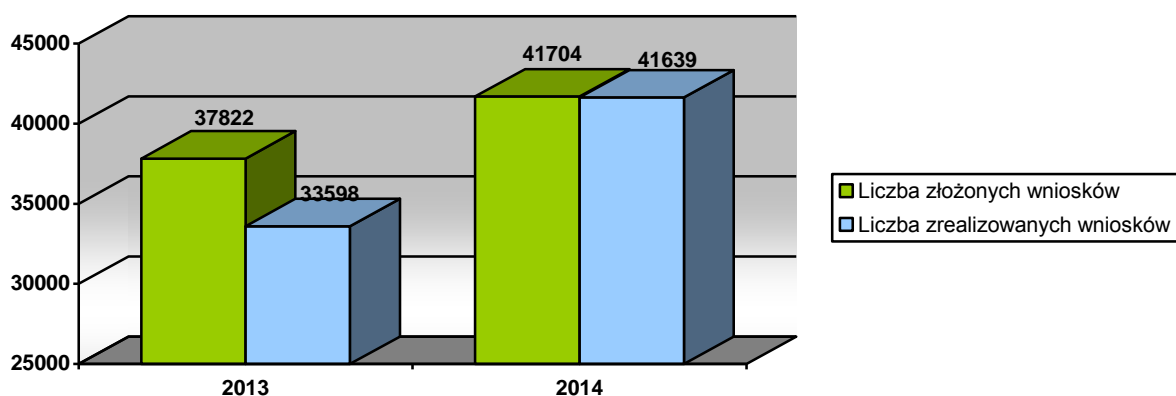

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

6.1.Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny i pomocniczy

W kompleksowo prowadzonej rehabilitacji istotne znaczenie ma zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczno - pomocniczy finansowany przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Sprzęt ten odgrywa fundamentalną rolę podczas prowadzonej rehabilitacji, jak i stanowi pomoc w codziennej egzystencji osób z dysfunkcjami. Niejednokrotnie skorzystanie z dofinansowania do zakupu sprzętu ortopedyczno – pomocniczego jest jedynym sposobem nabycia odpowiedniego sprzętu przez osoby niepełnosprawne. Przedmioty ortopedyczne to sprzęty, które pomagają osobie niepełnosprawnej lub chorej w poruszaniu się. Są to na przykład: protezy, kule, balkoniki, wózki, natomiast środkami pomocniczymi są środki, które pomagają osobom niepełnosprawnym radzić sobie z chorobą lub niepełnosprawnością, pomagają przebywać wśród ludzi i kontaktować się z nimi na przykład: aparaty słuchowe, soczewki okularowe, obuwiu ortopedyczne.

Wykres nr 30 Liczba złożonych oraz zrealizowanych wniosków o dofinansowanie sprzętu ortopedyczno - pomocniczego w woj. świętokrzyskim przez Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski w latach 2013-2014.

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski.

Wykres nr 28 przedstawia liczbę złożonych oraz zrealizowanych wniosków o dofinansowanie sprzętu ortopedyczno – pomocniczego w latach 2013-2014. Okres ten charakteryzuje się wzrostem liczby złożonych wniosków – 41.704 w roku 2014, co stanowi wzrost ponad 9% w stosunku do roku 2013. Należy zwrócić uwagę na współczynnik zrealizowanych wniosków do wniosków złożonych - roku 2014 wyniósł on blisko 1,0 przy zaledwie 0,89 w roku 2013.

W latach 2013-2014 odnotowano istotny wzrost kosztów realizacji wniosków dot. zaopatrzenia ortopedycznego - w roku 2014 wydatkowano: 15.246.408 zł w stosunku do kwoty: 12.230.990,94 zł wydatkowanej w roku 2013.

Analogiczna sytuacja wystąpiła w przypadku liczby wydanych kart zaopatrzenia comiesięcznego (środki pomocnicze wydawane cyklicznie) – odnotowano zwiększenie liczby kart: z 30.505 w 2013 do: 32.093 w 2014r. czyli wzrost o 5 % przy jednoczesnym wzroście całkowitego kosztu realizacji tego zadania z kwoty: 12 430 544 zł w roku 2013 do kwoty: 13.228.245 zł w roku 2014.

Znaczenie leczenia uzdrowiskowego i sanatoryjnego w procesie rehabilitacji ze względu na jego kompleksowość, komplementarność i różnorodność stosowanych metod leczenia jest duże. Dzięki nowym rozwiązaniom zabiegi wykonywane są coraz sprawniej i przynoszą lepsze rezultaty terapeutyczne. Fakt ten wpływa na duże zainteresowanie tego typu formą rehabilitacji.

Wskaźnikiem obrazującym sytuację w zakresie dostępności do świadczeń rehabilitacyjnych w ramach oddziału stacjonarnego oraz dziennego, jest analiza średniego czasu oczekiwania oraz liczba oczekujących na świadczenia. W przypadku leczenia w szpitalu uzdrowiskowym średni czas oczekiwania wynosił 6 miesięcy, natomiast w przypadku leczenia sanatoryjnego był zdecydowanie dłuższy – wynosił 16 miesięcy. Wynika to z faktu, iż liczba skierowań na leczenie w szpitalu uzdrowiskowym wydawanych przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego w 2014r. wyniosła: 3.209 przy 17.040 skierowaniach wystawionych na leczenie sanatoryjne. W 2014r. w zakresie leczenia w szpitalu uzdrowiskowym zrealizowano: 1.776 skierowań (czyli 55%), natomiast w zakresie leczenia sanatoryjnego jedynie 583 skierowania (czyli 3,55%).

W procesie rehabilitacji oraz ograniczania skutków występowania niepełnosprawności istotną kwestią jest możliwość korzystania ze sprzętu rehabilitacyjnego w warunkach domowych. Takie rozwiązanie umożliwiają funkcjonujące na terenie województwa wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego. Na przestrzeni minionych lat (2012-2014) odnotowano rozwój tych form wsparcia – powstała jedna nowa wypożyczalnia sprzętu, obecnie jest ich w regionie 10. Na Tereniu powiatów: kazimierskiego, koneckiego, sandomierskiego oraz staszowskiego do roku 2014 nie zostały utworzone wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego.

Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie ewentualnych jej skutków jest dla społeczeństwa mniej kosztowne niż konieczność zapewnienia późniejszej opieki nad osobami niepełnosprawnymi i podejmowanie działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

W tym zakresie tym dokonano analizy wskaźników: liczby i zakresu realizowanych przez powiaty programów i projektów dotyczących zapobiegania niepełnosprawności

i ograniczania jej skutków oraz liczby kampanii informacyjnych dot. podnoszenia świadomości w zakresie występowania niewłaściwych symptomów rozwojowych opieki, pielęgnacji dzieci i młodzieży

W 2014r. 7 powiatów regionu posiadało opracowane programy z zakresu zapobiegania i ograniczania niepełnosprawności. Łączna kwota wydatkowana na realizację działań w ramach programów wyniosła: 2 118 691zł, z czego większość – 1 973 394 zł pochodziła ze źródeł zewnętrznych, zaś środki własne powiatów: 145 297zł. Do najpopularniejszych form należały: szkolenia, spotkania informacyjne skierowane do uczniów szkół i placówek oświatowo - wychowawczych, utworzenie internetowego serwisu informacyjnego na temat niepełnosprawności i możliwości jej zapobiegania.

Z analizy ankiet wynika, iż jedynie 4 powiaty (28% ogółu) podjęło działania w ramach podnoszenia wiedzy w zakresie występowania niewłaściwych symptomów rozwojowych, opieki, pielęgnacji dzieci i młodzieży. Do podejmowanych inicjatyw należały m.in.: organizacja spotkań, seminariów, konferencji dla lekarzy, rehabilitantów, pielęgniarek środowiskowych, a także przedstawicieli organizacji pozarządowych.

VII. Podnoszenie poziomu wykształcenia efektem rozwoju i dostosowania systemu edukacji do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.

Edukacja jest podstawowym czynnikiem mającym na celu zapewnienie włączenia społecznego, zawodowego oraz niezależności wszystkim ludziom, w tym osobom niepełnosprawnym. Ważną rolę odgrywają też oddziaływania społeczne ze strony rodziny i najbliższego otoczenia.

Obecna cywilizacja, krąg wartości, w którym żyjemy wymaga, by każde dziecko niezależnie od swojej kondycji psychofizycznej mogło wychowywać się, uczyć, realizować własne zainteresowania i umiejętności w szerokim kontakcie z rówieśnikami. Stwierdzenie to wyraża potrzebę organizacji placówek opartych na idei scalania wszystkich dzieci, zdrowych i tych niepełnosprawnych¹³

Kształcenie specjalne organizowane jest dla uczniów niepełnosprawnych niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Zgodnie z

¹³ Bobeł B. (2006), Integracyjne oddziały przedszkola szansą integracji społecznej dzieci niepełnosprawnych [w:] S. Włoch (red.): Edukacja przedszkolna w teorii i praktyce, Wyd. UO, Opole.

przepisami ustawy z 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz rozporządzeniami ministra właściwego do spraw oświaty, kształcenie specjalne jest integralną częścią systemu edukacji.

Wyróżnia się następujące formy kształcenia osób niepełnosprawnych:

- 1) przedszkola specjalne oraz oddziały specjalne w przedszkolach ogólnodostępnych;
- 2) szkoły specjalne wszystkich typów, w tym szkoły przysposabiające do pracy, oraz oddziały specjalne w szkołach ogólnodostępnych;
- 3) młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- 4) młodzieżowe ośrodki socjoterapii;
- 5) specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze;
- 6) specjalne ośrodki wychowawcze;
- 7) ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, realizację odpowiednio:
 - a) obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego,
 - b) obowiązku szkolnego,
 - c) obowiązku nauki.

7.1. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych

W procesie rehabilitacji i integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem społecznym szczególnie istotną kwestią jest wykształcenie tych osób. Wykształcenie obejmuje zasób opanowanej wiedzy o przyrodzie, społeczeństwie, technice i sztuce oraz sprawności i postawy, co umożliwia branie udziału w życiu społecznym i wykonywanie zawodu¹⁴.

Wykształcenie stanowi wyznacznik jakości życia zwiększający możliwość aktywności zawodowej, wpływa na pozycję zawodową i materialną. Determinuje ona umiejętność poszukiwania różnych źródeł i form pomocy zewnętrznej. Posiadanie odpowiednich kwalifikacji i wykształcenia stanowi podstawowy warunek zaistnienia na rynku pracy, charakteryzujący się wzrastającą konkurencyjnością.

Posiadanie właściwych kwalifikacji jest podstawowym kryterium uzyskania zatrudnienia, zaś zatrudnienie dla osoby niepełnosprawnej, zgodne z jej możliwościami, to

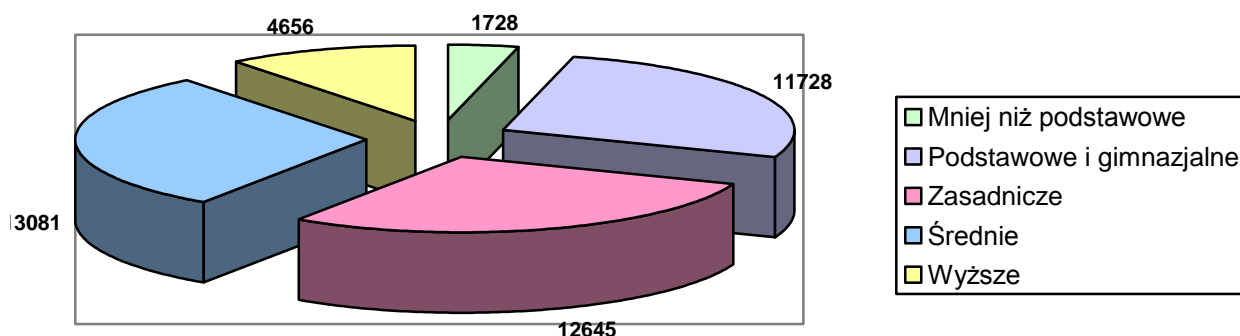
¹⁴ W. Okoń, Słownik pedagogiczny, PWN, Warszawa 1981

nie tylko sposób na polepszenie sytuacji ekonomicznej, ale także niezbędny warunek poczucia własnej wartości i integracji ze społeczeństwem.

Badania w zakresie wykształcenia przeprowadzone nad osobami z niepełnosprawnościami wyraźnie wskazują na trudności w zapewnieniu właściwych warunków i możliwości kształcenia i edukacji. Przyczyn tej sytuacji jest wiele, począwszy od niedostatecznie przygotowanej kadry, niewystarczających nakładów na edukację, niewłaściwych postaw społecznych oraz barier technicznych.

Poddając analizie poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych wynika, iż najliczniejszymi grupami są osoby niepełnosprawne legitymujące się wykształceniem średnim – 13 081 osób, zasadniczym – 12 645 osób oraz podstawowym i gimnazjalnym – 11 728 osób. Najmniej liczną grupą osób niepełnosprawnych były osoby posiadające najniższe wykształcenie - niepełne podstawowe – 1 742.

Wykres nr 31 Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych w 2014r.

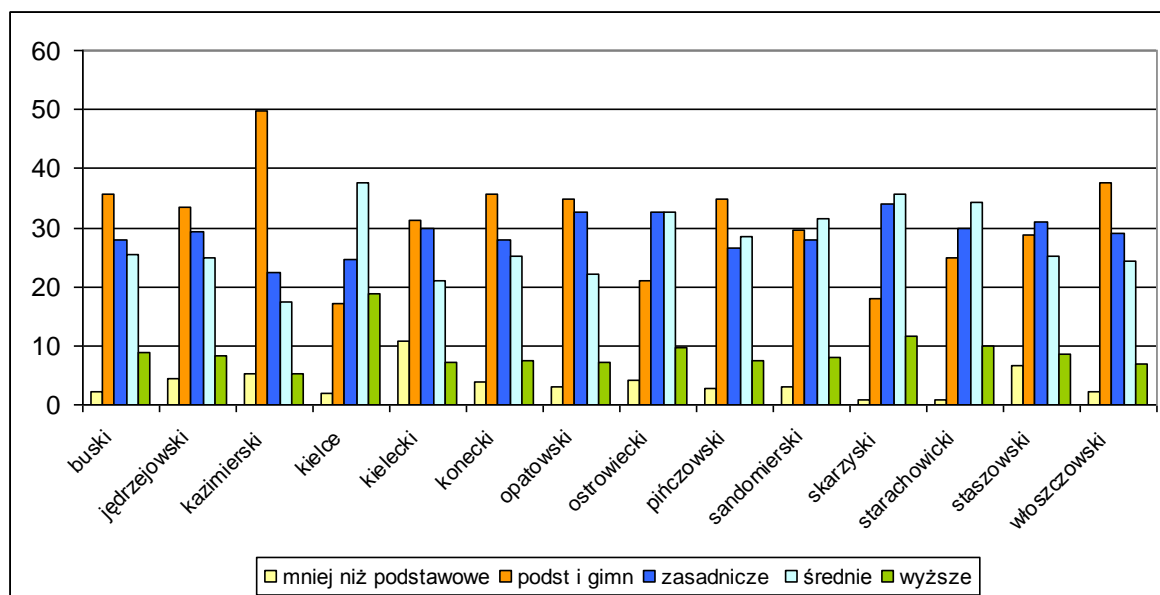

Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Należy zaznaczyć, iż optymistycznym trendem jest systematyczny wzrost poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych, szczególnie w zakresie wykształcenia średniego oraz wyższego, odpowiednio – wzrost o 3% oraz 4,6% w stosunku do roku 2013.

Dokonując analizy poziomu wykształcenia osób z niepełnosprawnościami w ujęciu terytorialnym wynika, iż najwyższy odsetek osób legitymujących się wykształceniem niepełnym podstawowym oraz podstawowym i gimnazjalnym odnotowano w powiecie kazimierskim i włoszczowskim zaś odsetek osób z wykształceniem średnim i wyższym jest największy w powiatach kieleckim i skarżyskim.

Wykres nr 32 Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych w ujęciu terytorialnym.

Źródło: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach.

Istotną zmienną warunkującą poziom wykształcenia zbiorowości osób niepełnosprawnych jest rodzaj posiadanej niepełnosprawności. Najliczniejszą grupą osób z niepełnosprawnościami posiadających wykształcenie wyższe są osoby z dysfunkcją narządu ruchu – 4,35% oraz chorób układu oddechowego i krążenia - 1,65% ogółu populacji niepełnosprawnych w regionie. Najniższe zaś wykształcenie – mniej niż podstawowe oraz podstawowe i gimnazjalne skorelowane jest z niepełnosprawnościami z tytułu chorób psychicznych oraz upośledzenia umysłowego.

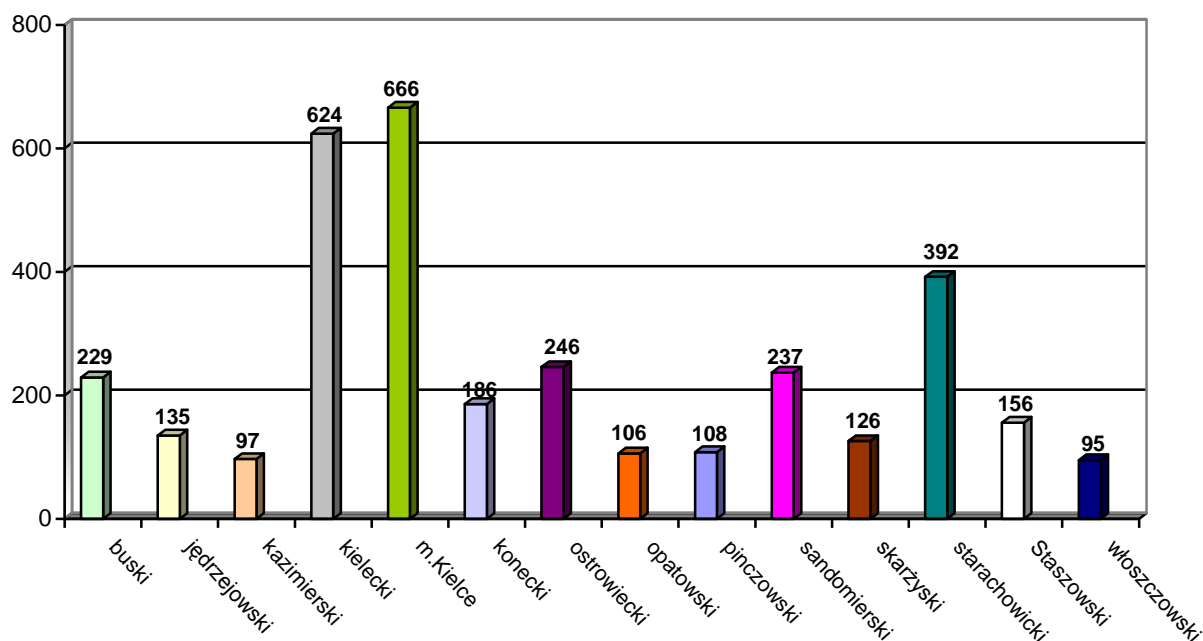
7.2. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniom niepełnosprawnym

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest podstawowym dokumentem w edukacji dziecka z niepełnosprawnością. Do kształcenia specjalnego oraz do nauczania indywidualnego kwalifikują poradnie psychologiczno-pedagogiczne, bądź inne poradnie specjalistyczne. Orzeczenia wydawane są dzieciom i młodzieży: - niepełnosprawnym oraz niedostosowanym społecznie, wymagającym stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.

Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonują 23 poradnie psychologiczno – pedagogiczne, w tym 4 na terenie miasta Kielce, 3 w powiecie kieleckim, po dwie poradnie w powiatach: sandomierskim, opatowskim, skarżyskim oraz starachowickim, po jednej w powiecie koneckim, buskim, kazimierskim, pińczowskim, staszowskim, jędrzejowskim, ostrowieckim i włoszczowskim. Łącznie poradnie wydały 3.403 opinie w zakresie

kształcenia. Liczbę wydanych opinii w roku szkolnym 2013/2014 przedstawia wykres nr 33.

Wykres nr 33 Liczba wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne opinii w roku szkolnym 2013/2014 wg. powiatów.

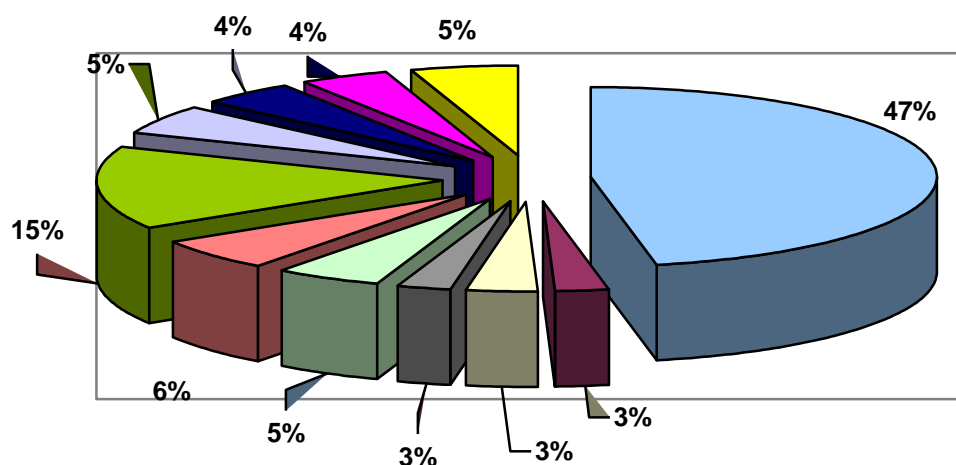

Źródło informacji: Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty.

Z danych wynika, iż aktywność poradni określona liczbą wydanych opinii w roku szkolnym 2013/2014 była wyższa o blisko 30% niż w roku szkolnym 2012-2013. Najwięcej opinii – 666 zostało wydanych przez poradnie w mieście Kielce oraz powiecie Kieleckim – 624. Zaś najmniej opinii wydano w powiecie kazimierskim – 97 oraz włoszczowskim 95.

Wśród wydanych przez poradnie psychologiczno – pedagogiczne orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dominującymi były orzeczenia dotyczące potrzeby indywidualnego nauczania – 1.408 opinii oraz opinie o potrzebie nauczania specjalnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim – 450 opinii, zaś najmniej o potrzebie zajęć rewalidacyjno wychowawczych – 93, o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego – 78 oraz dla dzieci z niepełnosprawnościami sprzężonymi -78.

Wykres nr 34 Orzeczenia poradni psychologiczno - pedagogicznych wydane w województwie świętokrzyskim w roku szkolnym 2013/2014 wg rodzajów orzeczeń.

- O potrzebie indywidualnego nauczania
- O potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego
- O potrzebie zajęć rewalidacyjno wychowawczych
- Z niepełnosprawnościami sprzężonymi
- Z autyzmem w tym zespołem Aspengera
- Z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją
- Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim
- Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym
- Niedostosowanych społecznie
- Niesłyszących i słabosłyszących
- Niewidomych i słabowidzących

Źródło informacji: Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty.

Wskaźnik poddany analizie to również liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2013/2014 w poszczególnych formach kształcenia. Tabela nr 8 przedstawia liczbę uczniów niepełnosprawnych w poszczególnych formach kształcenia. Z posiadanych danych wynika, iż najwięcej uczniów niepełnosprawnych kształciło się w szkołach ogólnodostępnych - 2.316, co stanowiło nieznacznie ponad 43% ogółu uczniów z niepełnosprawnościami. W różnych typach szkolnictwa specjalnego kształciło się 1.961 uczniów – 36% ogółu niepełnosprawnych uczniów. Pośród wymienionych typów szkolnictwa najwięcej uczniów niepełnosprawnych kształciło się w szkołach podstawowych oraz gimnazjach.

Tabela nr 8 Kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w województwie świętokrzyskim – rok szkolny 2013/2014.

Wyszczególnienie	Liczba uczniów
------------------	----------------

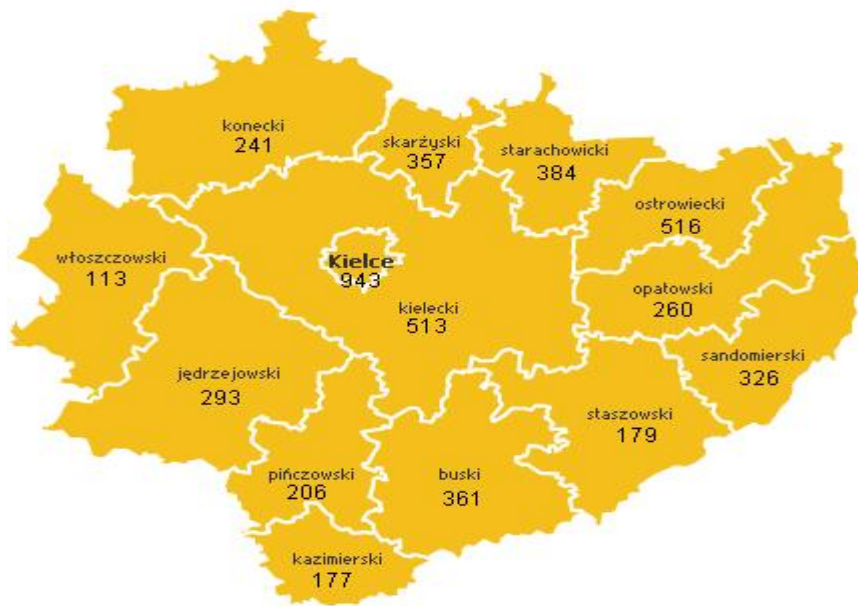
Integracyjne	Przedszkole	132
	Szkoła Podstawowa	240
	Gimnazjum	195
	Liceum Ogólnokształcące	51
	Technikum	0
Razem integracyjne		618
Ogólnodostępne	Przedszkole	142
	Punkt Przedszkolny	31
	Zespół Wychowania Przedszkolnego	0
	Szkoła Podstawowa	1518
	Gimnazjum	556
	Szkoła Policealna Ponadgimnazjalna	7
	Liceum Ogólnokształcące	62
	Czteroletnia Szkoła muzyczna I stopnia	0
	Sześćoletnia Szkoła Muzyczna I stopnia	0
	Kolegium Pracowników Służb Społecznych	0
	Liceum ogólnokształcące uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych	0
	Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych	0
	Liceum Profilowane	0
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	0
	Technikum	0
	Technikum uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych	0
Razem ogólnokształcące		2.316
Specjalne	Przedszkole	126
	Szkoła Podstawowa	623
	Gimnazjum	573
	Liceum Ogólnokształcące	159
	Technikum	64
	Technikum uzupełniające dla absolwentów ZSZ	0

Wyszczególnienie		Liczba uczniów
	Szkoła Policealna Ponadgimnazjalna	36
	Zasadnicza szkoła Zawodowa	380
Razem specjalne		1.961
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną niepełnosprawnością.	457
Przysposabiające do pracy	Gimnazjum	4
Międzynarodowe	Liceum Ogólnokształcące	0
Łącznie		5.356

Źródło informacji: Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty.

Na potrzeby opracowanego raportu poddano analizie liczbę i terytorialne rozmieszczenie – wg. powiatów ilości uczniów z niepełnosprawnościami. Dane zawartych na mapie wskazują, że powiatem w którym było najwięcej niepełnosprawnej młodzieży uczącej się jest miasto Kielce - 19% ogółu uczących się dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w regionie oraz powiat Kielecki i Ostrowiecki po 10% ogółu, zaś najmniej w powiecie kazimierskim i włoszczowskim – odpowiednio 3,6% oraz 2,6%.

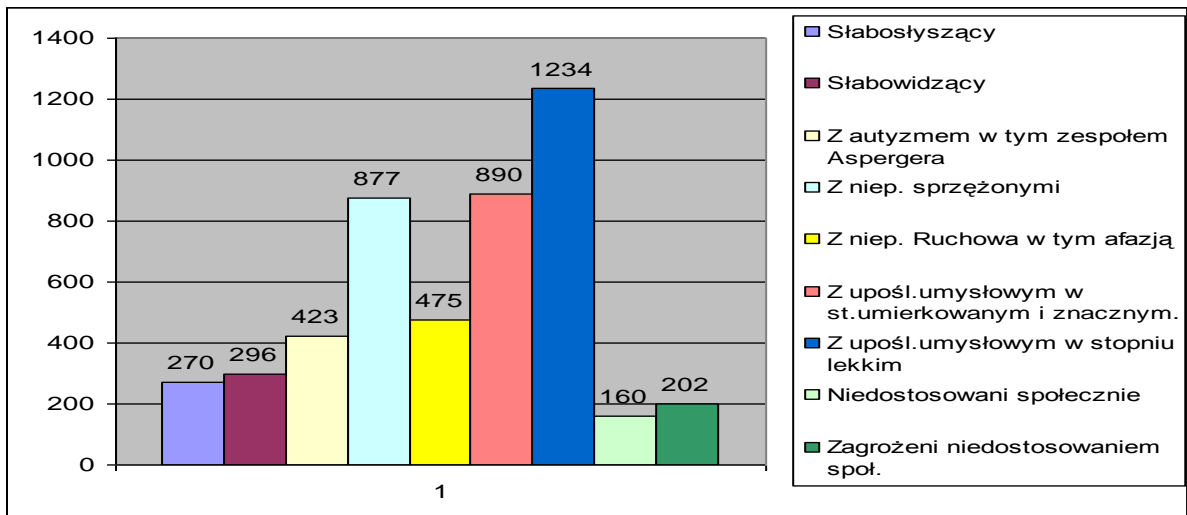
Mapa nr 4 Liczba uczniów z niepełnosprawnościami w roku szkolnym 2013/2014 wg. powiatów.

Źródło informacji: Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty.

Ze względu na przyczynę wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, największą grupę wśród uczniów niepełnosprawnych stanowią uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim (25,5%) oraz umiarkowanym i znacznym (18,4%). W dalszej kolejności są to uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a więc z więcej niż jedną niepełnosprawnością (18,1%). Na przestrzeni minionych lat odnotowano wzrost o dwa punkty procentowe udziału uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Najmniej zaś było uczniów niedostosowanych społecznie (3,3%).

Wykres nr 34 Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych w powiatach województwa świętokrzyskiego.

Źródło informacji: Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty.

W systemie oświaty, oprócz szkół specjalnych, funkcjonują również młodzieżowe ośrodki socjoterapii, ośrodki wychowawcze, a także specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, których w województwie świętokrzyskim jest 33. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze są prowadzone dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie, wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji - jako resocjalizacyjno-wychowawcze, a dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim - jako resocjalizacyjno-rewalidacyjne. Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze są prowadzone w szczególności dla dzieci i młodzieży:

- niesłyszącej i słabosłyszącej;
- niewidomej i słabowidzącej;
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją;
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera;
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi;
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Do specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych mogą być przyjmowane również dzieci i młodzież:

- z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim,
- z innym rodzajem niepełnosprawności niż przeważająca w danym ośrodku,

Tabela nr 9 Liczba ośrodków i placówek specjalnych szkolno-wychowawczych w województwie świętokrzyskim w roku szkolnym 2012/2013 oraz 2013/2014.

Wyszczególnienie	województwo świętokrzyskie	
	2012/2013	2013/2014
Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii	2	2
Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze	6	7
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	18	20
Specjalny Ośrodek Wychowawczy	2	2
Ośrodek Rewalidacyjno - Wychowawczy umożliwiający umysłowo upośledzonym obowiązek szkolny i naukę	7	2
RAZEM	35	33

Źródło: Świętokrzyskie Kuratorium Oświaty

Na przestrzeni lat 2012-2014 zmniejszyła się liczba ośrodków i placówek specjalnych szkolno-wychowawczych – szczególnie widoczne jest to w przypadku ośrodków rewalidacyjno – wychowawczych umożliwiających umysłowo upośledzonym obowiązek szkolny i naukę.

Samorząd Województwa wspiera działalność organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych, którym udziela dotacji w otwartym konkursie ofert na realizację zadań z zakresu kultury. W roku 2014 z budżetu województwa dofinansowano następujące zadania:

Tabela nr 10 Zadania z zakresu kultury finansowane z budżetu samorządu województwa w 2014r.

Lp.	Nazwa wnioskodawcy	Przedmiot oferty	Dotacja
1	Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Uśmiech”, Kielce	Warsztaty artystyczne dla zespołu „Uśmiech” skupiającego dzieci i młodzież niepełnosprawną	4 000,00
2	Stowarzyszenie Przyjaciół Domu Pomocy Społecznej w Gnojnie	XI Wojewódzki Przegląd Artystyczny Osób Niepełnosprawnych - Chmielnik 2014	1 500,00
3	Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Pomocna Dłoń” przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Pińczowie	Organizacja II Wojewódzkiego Festiwalu Piosenki dla uczniów z innymi potrzebami edukacyjnymi, poświęconego twórczości Agnieszki Osieckiej „Zielono mi”	1 500,00

4	Polski Związek Niewidomych - Okręg Świętokrzyski w Kielcach	Warsztaty artystyczne w plenerze - aktywność kulturalna niewidomych i słabowidzących osób w województwie świętokrzyskim	3 000,00
			10 000,00

7.3. Sport i rekreacja ruchowa dla osób niepełnosprawnych

Sport i rekreacja ruchowa dla osób niepełnosprawnych są szczególną formą rehabilitacji pozwalającą na pokonanie barier i stymulowanie dążeń do wzrostu aktywności społecznej. Ścisła współpraca i bieżący monitoring potrzeb podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych pozwolił wypracować model współpracy z tymi podmiotami. Organizacje pozarządowe działające w formule otwartej, jak również te na terenie specjalistycznych ośrodków, są organizatorami imprez sportowych i sportowo rekreacyjnych. Osoby niepełnosprawne reprezentują również nasze województwo na zawodach sportowych szczebla ogólnopolskiego i międzynarodowego. Corocznie z budżetu województwa na realizację ww. zadań przeznaczane są środki finansowe, o które ubiegają się potencjalni beneficjenci na podstawie przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). W 2014 roku z zakresu kultury fizycznej dofinansowano 16 zadań na kwotę: 50 000zł. .

Elementem wsparcia są nie tylko środki finansowe, ale również pomoc organizacyjna, patronaty i przekazywanie nagród dla osób niepełnosprawnych.

W 2014 roku w ramach *Programu rozwoju bazy sportowej województwa świętokrzyskiego*, uchwalanego każdego roku przez Sejmik Województwa, oddano do użytku 10 nowych obiektów sportowych oraz zmodernizowano 5 kolejnych. Na realizację powyższych inwestycji z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej wydatkowano ok. 4,5 miliona zł. Wszystkie te obiekty przystosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych.

7.4. Turystyka

Podobnie jak w latach ubiegłych, działalność na rzecz aktywizacji turystycznej osób niepełnosprawnych o różnym stopniu niepełnosprawności: narządu ruchu, upośledzeń intelektualnych w stopniu umiarkowanym i znacznym, prowadziły organizacje pozarządowe, mając świadomość, jak ważnym czynnikiem aktywizującym fizycznie i społecznie są tego typu inicjatywy. Najszerszą działalność w tym zakresie prowadzi Zrzeszenie Sportu i Rehabilitacji „Start” w Kielcach. Po raz kolejny zorganizowano Ogólnopolski Integracyjny Rajd po Górach Świętokrzyskich (czerwiec 2014 r.), w którym

uczestniczyło 30 osób oraz Świętokrzyski Rajd na Raty (w okresie od maja do września 2014 r.). Rajd składał się z 6 etapów, w których łącznie wzięło udział 286 osób.

V. Współpraca i partnerstwo elementem systemu wsparcia środowiska osób niepełnosprawnych.

U podstaw partnerstwa leży założenie, że jest ono jednym ze skuteczniejszych sposobów rozwiązywania pojawiających się problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, jak również pokonywania instytucjonalnych podziałów i izolacji.

Samorząd terytorialny jak i organizacje pozarządowe mają wspólny cel działań - zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności. Samorząd terytorialny posiada legitymację do sprawowania władzy, jest ważnym pracodawcą na swoim terenie, w końcu, co najistotniejsze dysponuje środkami finansowymi z lokalnego budżetu i możliwością dysponowania mieniem komunalnym. Natomiast atutami organizacji pozarządowych są m.in. niezależność i niekonwencjonalność działania, dobre rozeznanie potrzeb społecznych, niższe koszty działania dzięki pracy m.in. wolontariuszy, a także możliwość korzystania z różnych źródeł finansowania. Różnice w sposobie działania samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowej są tym, co pozwala na ich wzajemne uzupełnianie się, więc należy je wykorzystać dla dobra lokalnej społeczności.

Dokumentami regulującymi kwestie współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi są programy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Programy określają nie tylko zakres współpracy ale także wprowadzają czytelne reguły współpracy, jak również jednolite kryteria i warunki wspierające trzeci sektor.

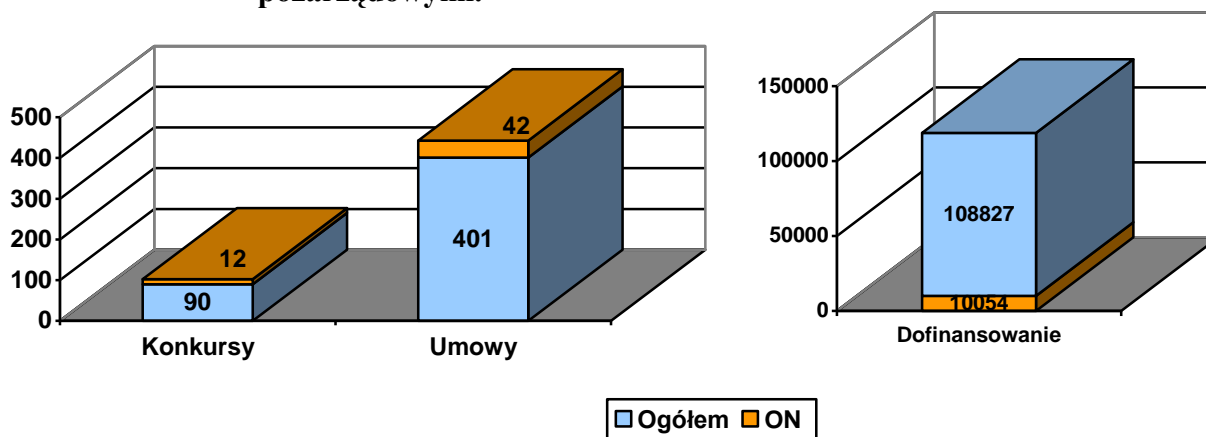
Formy współpracy między administracją publiczną a III sektorem można podzielić na:

- finansowe – zlecenie realizacji zadań publicznych, umowy o wykonanie inicjatywy lokalnej, umowy partnerstwa
- pozafinansowe – wzajemne informowanie, konsultowanie aktów normatywnych, tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym.

Z nadesłanych ankiet wynika, iż samorzady gminne w 2014r. zainicjowały 102 konkursy z organizacjami pozarządowymi, w tym 12 konkursów dotyczyło działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Liczba organizacji o pozarządowych, które przystąpiły do konkursów wyniosła 443, zaś jedynie 42 spośród nich ubiegało się o środki na działania na rzecz osób niepełnosprawnych. Ostatecznie samorzady gminne podpisały łącznie: 432

umowy na kwotę 118 881 zł , w tym na rzecz osób niepełnosprawnych podpisano 40 umów na kwotę 10 054 zł.

Wykres nr 33 Poziom współpracy samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi.

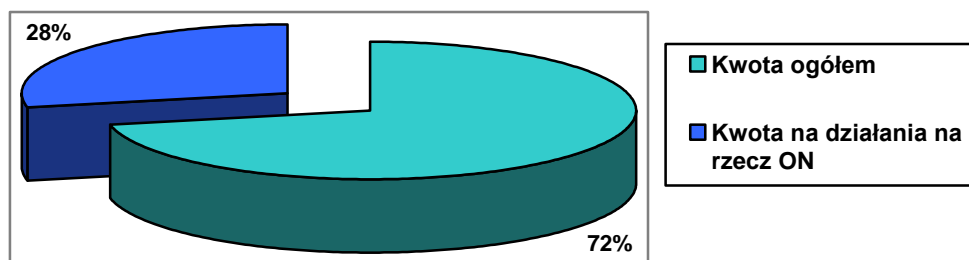

Źródło: opracowanie własne ROPS.

Wynika, że w 2014r. jedynie 8 samorządów powiatowych naszego regionu posiadało opracowany program współpracy z organizacjami pozarządowymi, na realizację zadań w programach przeznaczono łączną kwotę: 956 000 zł, zaś na działania na rzecz osób niepełnosprawnych kwotę: 380 000 zł.

Sytuację obrazuje wykres nr 34.

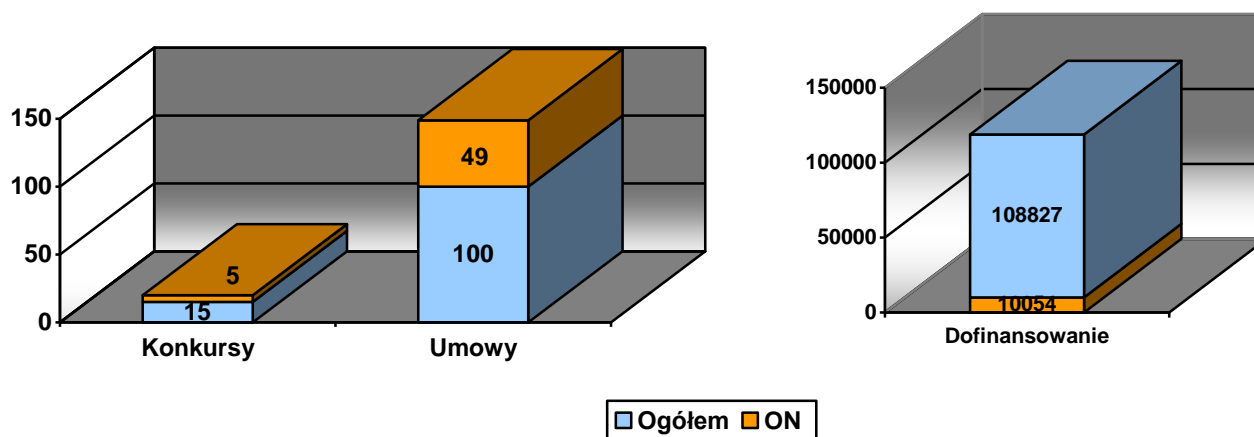
Wykres nr 34. Zaangażowanie środków powiatów na zadania realizowane przez NGO'S na rzecz osób niepełnosprawnych

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W ramach opracowanych programów powiaty regionu zainicjowały 20 konkursów ofert z organizacjami pozarządowymi, w tym 5 dotyczyło działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Łącznie na poziomie powiatów o dofinansowanie ubiegało się 179 organizacji pozarządowych, w tym 46 w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych. Ostatecznie łącznie podpisano 149 umów w tym 49 na działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

Wykres nr 35 Poziom współpracy samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi.

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Współpraca Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi, ma na celu zwiększenie uczestnictwa obywateli w kreowaniu życia publicznego. Celem głównym takiej współpracy jest zaspokajanie potrzeb, podnoszenie poziomu życia, a także wzmocnienie społecznej świadomości oraz odpowiedzialności za siebie i otoczenie, budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez jego uaktywnienie oraz poprzez wprowadzenie innowacyjnych i skutecznych działań.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego w 2014 r. współdziałał z organizacjami pozarządowymi głównie w zakresie zadań zleczonych w obszarze:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ochrony i promocji zdrowia,
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym,
- nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania,
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka,
- upowszechniania i ochrony praw konsumentów,

- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej,
- promocji i organizacji wolontariatu.

W 2014 roku współpraca pomiędzy Samorządem Województwa Świętokrzyskiego, a organizacjami pozarządowymi odbywała się w formie współpracy finansowej oraz współpracy pozafinansowej. Współpraca ta realizowana była przez następujące departamenty Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki podległe:

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej,
- Departament Ochrony Zdrowia,
- Departament Promocji, Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki,
- Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska,
- Departament Polityki Regionalnej
- Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego,
- Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach

Działania podejmowane w ramach Programu są finansowane z budżetu Województwa, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz ze środków funduszy europejskich.

Tabela nr 9 Obszary współpracy oraz wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu Samorządu Województwa w ramach otwartych konkursów ofert w latach 2013 – 2014.

Obszar współpracy	Kwota zaplanowana		Kwota rozliczona		Liczba zawartych umów		Liczba złożonych ofert współpracy	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
<i>Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych*</i>	280 050	1 588 720	278 905	1 173 648	25	84	47	154
<i>Pomoc społeczna</i>	100 000	180 000	99 986	179 999	13	20	24	50
<i>Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych</i>	80 000	100 000	80 000	100 000	10	14	21	27
<i>Przeciwdziałanie przemocy</i>	50 000	51 250	50 000	51 250	8	6	16	10
RAZEM	510 050	1 919 970	508 891	1 405 897	56	124	108	241

Źródło: opracowanie własne ROPS.

* zadanie realizowane ze środków PFRON.

Rok 2014 był rokiem, w którym samorząd województwa wydatkował w ramach otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych więcej środków niż w roku

2013 Szczególnie widoczna jest różnica w obszarze zadań zleczanych z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, które są realizowane ze środków PFRON. Rozliczono na podstawie 84 podpisanych umów kwotę 1 173 648 zł.

W ramach zadań realizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej:

- przekazano kwotę w wysokości 1 919 970,00 zł w ramach otwartych konkursów ofert,
- przekazano kwotę w wysokości 28 490,00 zł w ramach trybu pozakonkursowego,
- zawarto 128 umowy , rozliczono 113 umowy z 90 organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych w otwartym konkursie ofert i w trybie pozakonkursowym w tym:
 - 124 umowy w otwartym konkursie ofert,
 - 4 umowy w trybie pozakonkursowym,
- Rozpatrzono 248 ofert nadesłanych przez 158 organizacji pozarządowych w otwartym konkursie ofert i w trybie pozakonkursowym.

Tabela nr 11 Obszary współpracy oraz wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu Samorządu Województwa w ramach trybu pozakonkursowego w 2014r.

Obszar współpracy	Kwota zaplanowana	Kwota rozliczona	Liczba zawartych umów	Liczba złożonych ofert współpracy
<i>Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych*</i>	0	0	0	0
<i>Pomoc społeczna</i>	18 490	18 490	2	3
<i>Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych</i>	10 000	10 000	2	4
<i>Przeciwdziałanie przemocy</i>	0	0	0	0
RAZEM	28 490	28 490	4	7

Źródło: opracowanie własne

Współpraca samorządu terytorialnego z trzecim sektorem odbywa się na każdym szczeblu: województwa, powiatu i gminy i ma na celu pełniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców regionu świętokrzyskiego. Dokonana analiza poparta danymi przekazanymi z gmin i powiatów oraz województwa wskazuje, iż główny ciężar współpracy z trzecim sektorem przejmuje województwo. Niemniej jednak w obliczu dużego „rozdrobnienia” organizacji, dużej liczby organizacji małych o niewielkim potencjale organizacyjnym,

wykonawczym, czasem merytorycznym samorządy gminne powinny mocniej angażować się we współpracę z trzecim sektorem w obszarze dotyczącym osób niepełnosprawnych.

Podsumowanie

Raport stanowi podsumowanie okresu programowania w zakresie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami obejmującego 2014r. Do najważniejszych zjawisk w tym obszarze należy zaliczyć: znaczny wzrost liczby wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, niewątpliwie wynikający ze zmian przepisów dotyczących wydawania kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych. Z posiadanych prognoz wynika, iż tendencja ta będzie miała miejsce w następnych latach. O skali zjawiska niepełnosprawności świadczy fakt, iż w 2014r. niepełnosprawność stanowiło jeden z najczęstszych powodów udzielania pomocy przez ośrodki pomocy społecznej.

Niepokojącym zjawiskiem jest znikome zainteresowanie samorządów gminnych pozyskiwaniem środków unijnych na rzecz osób niepełnosprawnych – jedynie 7 gmin (tj. 6,9% ogółu) naszego regionu w 2014r. otrzymało wsparcie finansowe na tego typu inicjatywy. Samorządy powiatowe w tym zakresie wykazały się większą inicjatywą – 7 powiatów (tj. 50% ogółu) aplikowało o środki unijne na realizację projektów dotyczących zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków.

Do najpilniejszych kwestii w zakresie wyrównywania szans niepełnosprawnych mieszkańców regionu świętokrzyskiego należały działania mające na celu poprawę warunków ich życia poprzez aktywizację zawodową. Na przestrzeni 2013 i 2014r. odnotowano na terenie województwa zmniejszenie liczby osób niepełnosprawnych bezrobotnych o nieznacznie ponad 8%. Korzystnym zjawiskiem jest również zaobserwowane zwiększenie liczby ofert pracy dla tej grupy osób.

Ściśle skorelowany z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych jest ich poziom wykształcenia i posiadanych kwalifikacji. Istotna jest realizacja priorytetu dotyczącego stworzenia warunków umożliwiających osiągnięcie przez osoby niepełnosprawne odpowiedniego poziomu wykształcenia i kwalifikacji. Budzącym optymizm trendem jest systematyczny wzrost poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych, szczególnie w zakresie wykształcenia średniego oraz wyższego, odpowiednio – wzrost o 3% oraz 4,6% w stosunku do roku 2013.

Raport jest wynikiem monitoringu realizacji Wojewódzkiego programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób

niepełnosprawnych na lata 2014-2020 w pierwszym roku jego realizacji. Zgromadzone w nim dane stanowią punkt wyjścia, a zarazem są punktem odniesienia monitoringu w kolejnych latach realizacji Programu..

Spis wykresów

Wykres nr 1 Cel strategiczny i cele operacyjne programu.

Wykres nr 2 Liczba wydanych orzeczeń ogółem i pierwszorazowych dla osób w wieku 16 lat i więcej w latach 2012 -2014.

Wykres nr 3 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych po raz pierwszy przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia wg. stopnia niepełnosprawności.

Wykres nr 4 Osoby zaliczone do stopnia niepełnosprawności po raz pierwszy wg. wieku, poziomu wykształcenia oraz zatrudnienia.

Wykres nr 5 Liczba wydanych orzeczeń ogółem i pierwszorazowych dla osób w wieku do 16 roku życia w 2014r.

Wykres nr 6 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w latach 2012-2014 przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób w wieku 16 lat i więcej.

Wykres nr 7 Liczba dorosłych osób niepełnosprawnych w poszczególnych kategoriach wiekowych.

Wykres nr 8 Liczba osób niepełnosprawnych do 16 roku życia w poszczególnych kategoriach wieku.

Wykres nr 9 Liczba wydanych orzeczeń przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach, w latach 2006 – 2014

Wykres nr 10 Liczba orzeczeń wydanych przez Oddział Regionalny KRUS dla mieszkańców województwa świętokrzyskiego.

Wykres nr 11 Przyczyny niepełnosprawności osób dorosłych wg. danych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Wykres nr 12 Orzeczenia wydane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach w 2014r. wg przyczyn niepełnosprawności.

Wykres nr 13 Orzeczenia wydane przez Oddział Regionalny KRUS w Kielcach w 2014r wg przyczyn niepełnosprawności.

Wykres nr 14 Orzecznictwo o niepełnosprawności w 2013 i 2014r.

- Wykres nr 15 Wykorzystanie środków PFRON w latach 2013-2014 przez samorządy powiatowe na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej.
- Wykres nr 16 Wykorzystanie środków PFRON na poszczególne zadania przez samorząd województwa w latach 2012 – 2014.
- Wykres nr 17 Wykorzystanie środków PFRON na poszczególne zadania przez samorząd województwa w 2014.
- Wykres nr 18 Wydatkowanie środków przez Oddział Świętokrzyski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2012 -2014.
- Wykres nr 19 Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych na koniec 2013 i 2014r.
- Wykres nr 20 Bezrobotni niepełnosprawni wg poziomu wykształcenia
- Wykres nr 21 Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych zarejestrowanych wg wieku w 2014r.
- Wykres nr 22 Bezrobotni niepełnosprawni według czasu pozostawania bez pracy.
- Wykres nr 23 Wykorzystanie środków PFRON przez samorządy powiatowe województwa Świętokrzyskiego na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej.
- Wykres nr 24 Wydatkowanie przez powiaty środków na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
- Wykres nr 25 Liczba poradni rehabilitacyjnych oraz fizykoterapii na terenie województwa Świętokrzyskiego.
- Wykres nr 26 Wysokość środków poniesionych na świadczenia rehabilitacji medycznej w latach 2013 – 2014.
- Wykres nr 27 Udział kosztów świadczeń rehabilitacji medycznej w całkowitych kosztach świadczeń zdrowotnych w 2014r.
- Wykres nr 28 Liczba złożonych oraz zrealizowanych wniosków o dofinansowanie sprzętu ortopedyczno - pomocniczego w woj. świętokrzyskim przez Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział Świętokrzyski w latach 2013-2014.
- Wykres nr 29 Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych w 2014r.
- Wykres nr 30 Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych w ujęciu terytorialnym.
- Wykres nr 31 Liczba wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne opinii w roku szkolnym 2013/2014 wg. powiatów.

Wykres nr 32 Orzeczenia poradni psychologiczno - pedagogicznych wydane w województwie świętokrzyskim w roku szkolnym 2013/2014 wg rodzajów orzeczeń.

Wykres nr 33 Uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych w powiatach województwa Świętokrzyskiego.

Wykres nr 34 Poziom współpracy samorządów gminnych z organizacjami pozarządowymi.

Wykres nr 35 Zaangażowanie środków powiatów na zadania realizowane przez NGO'S na rzecz osób niepełnosprawnych

Wykres nr 36 Poziom współpracy samorządów powiatowych z organizacjami pozarządowymi.

Spis map

Mapa nr 1 Natężenie zjawiska niepełnosprawności wśród osób dorosłych w województwie świętokrzyskim

Mapa nr 2 Natężenie zjawiska niepełnosprawności wśród osób do 16 roku życia w województwie świętokrzyskim

Mapa nr 3 Udział bezrobotnych osób niepełnosprawnych na koniec 2014r.

Mapa nr 4 Liczba uczniów z niepełnosprawnościami w roku szkolnym 2013/2014 wg. powiatów.

Spis tabel

Tabela nr 1 Liczba osób legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności wg. płci w 2014r.

Tabela nr 2 Liczba wydanych orzeczeń przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach wg. wieku i płci osób.

Tabela nr 3 Liczba domów pomocy społecznej w województwie świętokrzyskim - 2013r.

Tabela nr 4 Zatrudnienie w zakładach pracy chronionej w latach 2013-2014.

Tabela nr 5 Placówki rehabilitacji medycznej w województwie świętokrzyskim.

Tabela nr 6 Koszty świadczeń rehabilitacyjnych w Oddziale Świętokrzyskim Narodowego Funduszu Zdrowia na przestrzeni 2006 – 2013 – kwoty w tys. zł.

Tabela nr 7 Kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w województwie świętokrzyskim – rok szkolny 2013/2014.

Tabela nr 8 Liczba ośrodków i placówek specjalnych szkolno-wychowawczych w województwie świętokrzyskim w roku szkolnym 2012/2013 oraz 2013/2014.

Tabela nr 9 Obszary współpracy oraz wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu Samorządu Województwa w ramach otwartych konkursów ofert w latach 2013 – 2014.

Tabela nr 10 Obszary współpracy oraz wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu Samorządu Województwa w ramach trybu pozakonkursowego w 2014r.